

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Veera Kemppainen

Inspiraatiota puolalaisesta julistetaiteesta

Tarkastelussa puolalaisen julistetaiteen
ominaispiirteet

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tutkinto Medianomi

Koulutusohjelma Viestinnän koulutusohjelma

Opinnäytetyö

Päivämäärä 21.04.2020

Tekijä	Veera Kemppainen
Otsikko	Inspiraatiota puolalaisesta julistetaiteesta Tarkastelussa puolalaisen julistetaiteen ominaispiirteet
Sivumäärä	45 sivua
Aika	21.4.2020
Tutkinto	Medianomi
Tutkinto-ohjelma	Viestinnän tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Graafinen suunnittelu
Ohjaaja	Lehtori Juha Pohjola

Tiivistelmä

Opinnäytetyöni käsittelee puolalaista julistetaidetta ja sitä, miten maan historia ja kulttuuri on vaikuttanut julisteiden tunnistettavan tyylin konventioiden syntyyn. Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tutkimastani inspiraatiota omaan julistesuunnitteluuni.

Opinnäytetyö jakautuu teoreettiseen ja käytännön osuuteen. Teoreettisessa osuudessa tutkin puolalaisia julisteita näkökulmasta, jossa tarkastelen erityisesti aikakauden kulttuuristen diskurssien ilmenemistä julisteissa. Toisen maailmansodan jälkeen Puolassa oli vallassa kommunistinen hallinto ja valtio piti yllä vahvaa sensuuria. Tämä synnytti julistetaiteeseen omanleimaisen tyyli-suuntansa, jota kutsutaan laajalti nimityksellä ”Polish School of Posters”. Koulukunta herätti kiinnostusta ympäri maailmaa ja vaikutti suuresti aikakauden julistetaiteeseen ja ylipäätään graafiseen suunnitteluun.

Opinnäytetyössä pyrin kirjallisten lähteiden lisäksi ottamaan mukaan myös omakohtaista kokemustani Puolasta. Vietin Puolassa yhden lukukauden opiskellen Varsovan taideakatemiassa pääaineenani julistesuunnittelu. Professorinani toimi Puolassa Lech Majewski, joka on arvostettu Puolalainen julistesuunnittelija.

Toiminnallisessa osassa opinnäytetyötäni pyrin pohtimaan, miten voisin hyödyntää oppimaani puolalaisista julisteista suomalaisena suunnittelijana kotimassani Suomessa. Toteutin kolme julistetta, jotka kommentoivat suomalaista yhteiskuntaa, ottaen inspiraatiota puolalaisesta julistetaiteesta. Valitsin julisteilleni teemoiksi suomen kielen piilomas-kulmiisuuden, näennäisen ekologisuuden ja mielialalääkkeiden käytön.

Avainsanat: julistetaide, juliste, kuvitus

Author	Veera Kemppainen
Title	Inspired by Polish poster art Examining the characteristics of Polish poster art
Number of pages	45 pages
Date	21.4.2020
Degree	Bachelor of Culture and Arts
Degree programme	Media
Specialisation option	Graphic design
Instructor	Juha Pohjola, Senior Lecturer

Abstract

This thesis examines Polish poster art and how a country's history and culture affect the formation of unique designs. It is interesting to find out why Polish poster art pops out every time someone speaks of great poster design. The main purpose of this thesis is to get inspiration from Polish poster art for designing my own posters. This subject is studied from a theoretical and practical point of view.

Theoretical part focuses on studying cultural discourse, which has affected making posters. After the Second World War, there was communist government in Poland and that is why the country had strict censorship. Somehow poster art still got a special platform in Poland. Any other art form was forbidden and that is why artist's started to express themselves through posters. This created the famous school of thought, "Polish School of Poster", which is highly recognized globally. This affected significantly poster art and graphic designing at the time.

The thesis is also based on personal experiences gained in Poland. The final project consisted of making three posters which were inspired by the conventions of Polish poster art. Two of these posters were originally made in Poland under the apprenticeship of Lech Majewski, a very famous Polish poster designer. The posters are exemplifying Finnish society's different problems. Their themes are the hidden masculinity in the Finnish language, specious ecological acts and the high usage of antidepressants in Finland.

As a conclusion, Polish poster art appears to be a perfect example of how an image illustrates the worldview of the era and the hidden messages addressed to those who are living in the contemporary world.

Keywords: poster art, poster, illustration

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Juliste taiteena ja puolainen anarkismi	2
3. Polish School of Posters, ”julisteiden kultainen aika”	4
3.1 Alluusiot	5
3.2 Typografia	6
3.3 Värit ja kuvitus	7
3.4 CYRK	8
3.5 Elokuva-, teatteri, ja oopperajulisteet	10
3.6 Tummempi tyylisuuntaus	14
4. Solidaarisuusliike ja aika kommunismin jälkeen	16
5. Nykypäivä ja katse tulevaisuuteen	18
5.1 Uusi sukupolvi	20
5.2 Julistekilpailut	24
6. Vertailussa suomalainen julistetaide	26
7. Omien julisteiden suunnittelu	28
Toteutus	29
Juliste 1.	30
Juliste 2.	35
Juliste 3.	38
8. Yhteenveto ja oma arvio	44
Lähteet	46

Johdanto

Opinnäytetyöni käsittelee puolalaista julistetaidetta ja sitä, miten maan historia ja kulttuuri on vaikuttanut julisteiden tunnistettavan tyylin konventioiden syntyyn. Varsinkin toisen maailmansodan jälkeinen puolalainen julistetaide on maailmanlaajuisesti ihailtua ja saanut nimitykseksen ”Polish School of Posters”. Valitsin tutkielmaani erilaisia puolalaisia julisteita eri aikakausilta ja pyrin analysoimaan, miten ne representoivat tyylillään omaa aikaansa ja tarkoituspäätä. Haluan selvittää, miksi juuri Puola nousee kerta toisensa jälkeen esille, kun joku puhuu vaikuttavasta julistesuunnittelusta.

Puolan historia tunnetaan maailmalla synkkänä ja monivaiheisena. Sodan jälkeen maa oli tuhottu ja vallalla oli kommunistinen hallinto ja tästä johtuen vahva sensuuri. Ensin juliste palvelikin lähinnä kommunistisen hallinnon propagandan levittämistä maassa. Kuitenkin julistetaide sai jostain syystä 1950-luvun loppupuolella valtion hyväksynnän. Valtio antoi taiteilijoille lähes vapaat kädet ja tämän takia aikakauden julisteet olivat hyvin taiteellisesti vapaasti ilmaistuja. ”Polish School of Posters” kehittyi tänä ajanjaksona ja puolalaisesta julistetaiteesta tuli ihailtu käsite ympäri maailmaa. Itseäni kiehtoo graafisen suunnittelijan näkökulmasta juuri se, miten aikakauden julistetaiteilijat saivat yhteiskuntakriittisen viestinsä toimitettua katsojalle ilman, että maan tiukka sensuuri siihen tehokkaasti puuttui. Myös näinä aikoina julistesuunnittelijat saivat maassa taiteilijan statuksen.

Teoreettisessa osuudessa opinnäytetyötäni käytän tutkimusmetodinani laadullista tutkimusta. Tutkin puolalaisia julisteita näkökulmasta, jossa tarkastelen erityisesti aikakauden kulttuuristen diskurssien ilmenemistä julisteissa.

Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen muodostaa kirjallisuuslähteet yleisesti julistekirjallisuudesta ja puolalaisesta julistesuunnittelusta. Käytän tutkimuksessa myös omia henkilökohtaisia kokemuksiani Puolasta.

Kokemuksellista tutkimusta voin sanoa tehneeni paikan päällä ollessani Puolassa vaihto-opiskelijana keväällä 2019. Halusin päästä näkemään ihailemani julistesuunnittelua lähempää. Vaihto-opiskelun aikana julistesuunnittelun professorinani Academy of Fine arts in Warsaw – taideakatemiassa toimi Lech Majewski, joka on yksi tämän päivän tunnetuimmista puolalaisista julistesuunnittelijoista ja myöskin arvostettu professori. Hänen opetuksessaan toteutin julisteita, joita tässä opinnäytetyössäni käytän mukana osana toiminnallista osuutta.

Toiminnallisessa osassa opinnäytetyötäni pyrin pohtimaan, miten voisin hyödyntää oppimaani puolalaisista julisteista suomalaisena suunnittelijana kotimassani. Toteutin kolme julistetta, jotka kommentoivat suomalaista yhteiskuntaa ottamalla mallia puolalaisen julistetaiteen konventioista.

2. Juliste taiteena ja puolainen anarkismi

Ellen Lupton toteaa kirjassaan *How posters work* (2015, 6), että jokainen juliste haluaa tulla nähdyksi. Juliste on visuaalisen viestinnän keino, joka ensisijaisesti pyrkii lähettämään katsojalleen viestin. Julisteen tarkoitus voi olla kaupallinen, yhteiskunnallinen tai taiteellinen. Se voi olla kuvan ja tekstin yhdistelmä, pelkästään typografinen tai ainoastaan kuvallisesti ilmaistu. Yhteistä kaikille julisteille kuitenkin on, että ne pyrkivät lähtökohtaisesti aina vaikuttamaan katsojaansa jollain tavalla.

Dorota Folga-Januszewska kuvailee kirjassa *Art of Polish poster* (2018, 5), että puolalainen julistetaide on lähellä kriittistä taidetta ja aktivismia, täydellisimmillään se on niitä molempia samaan aikaan. Puolalainen julistetaide on luonteeltaan anarkistista ja ne käsittelevät yleensä politiikan ja yhteiskunnan kipukohtia. Asioita, joista arkipäivän Puolassa on ollut ja on yhä tänäkin päivänä hankala puhua vapaasti. Puolalainen julistetaide näyttäytyy täydellisenä esimerkkinä siitä, miten kuvasta voi nähdä aikakauden maailmankuvan ja piilotetut viestit osoitettuna siinä maailmassa eläville. Vaikka pystymmekin tarkastelemaan julisteita tänä päivänä Puolan historiaa tuntien, on tulkintamme kuitenkin aina omaan aikaamme sitoutunutta. Yrjö Heinonen (2014, 91) kirjoittaa kirjassaan *Taide, kokemus ja maailma* ”Kuvat tuntuvat välittävän suoraa tietoa kaukaisista ajoista. Siten kuviin liittyvä nopea esiymmärtämisen mahdollisuus saattaa olla harhauttavaa ja auttaa ymmärtämään vain omaa aikaamme liittyvää tulkinta-asennetta kuvia kohtaan”. Voin siis todeta, että Suomessa vuonna 1994 syntyneenä henkilönä en pysty tulkitsemaan julisteita samalla tavalla, kuin aikakaudella eläneet ihmiset.

Cassidy George (2018) kirjoittaa kolumnissaan juuri puolalaisen julistetaiteen pääseen graafisten suunnittelijoiden mielenkiinnon kohteeksi, sillä puolalaiset tekivät julisteesta itsenäisen taiteenlajinsa. Kommunismin ajanjaksolla maassa oli jyrkkä sensuuri suurimmalle osalle taiteesta. Tällöin taiteilijat keskittyivät siihen mikä oli sallittua, julisteiden tekoon. Suunnittelijoita ympäri maailman kiehtoi maan julistetaiteen arvostus ja tapa, jolla graafiset suunnittelijat nostettiin julistetaiteen avulla taiteilijan asemaan.

”Poster art seems closest to jazz: it is all about being able to play somebody else’s theme in one’s own way”

- Jan Lenica

3. Polish School of Posters, ”julisteen kultainen aika”

1940-luvun loppupuolesta 1960 -luvun loppuun olevaa ajanjaksoa pidetään puolalaisen julistetaitteen kulta-aikana. Silloin vaikuttaneet julistetaitelijat kehittivät omanlaisensa tyylin, jota kutsutaan laajalti nimityksellä ”Polish School of Posters”. Tämä koulukunta herätti kiinnostusta ympäri maailmaa ja vaikutti suuresti aikakauden julistetaitteeseen ja ylipäätään graafiseen suunnitteluun.

Art of Polish Poster (2018,249)

Teatteri-, ooppera- ja elokuvajulisteet olivat hyvin mielenkiintoisia ja täynnä aika-kauteen liittyviä metaforia. Julisteet yleensä liittyivät vain löyhästi esitettävään aiheeseen (teatteriesitykseen tai elokuvaan) ja tämän sijasta taiteilijat käyttivät omaa mielikuvitustaan ja pääsivät leikittelemään vahvan sensuurin aikakaudella. Julisteesta tuli enemmän kuin aikaisemmin vain halpa keino informaation levittämiseksi. Siitä tuli puolalaisten tapa saada äänensä kuuluviin maassa, jossa se tehtiin erittäin hankalaksi.

3.1 Alluusiot

Tieteen termipankki määrittelee alluusion olevan kiertoilmaus. Se tarkoittaa viitasta johonkin asiayhteyden ulkopuoliseen, tunnettuun asiaan. Puolalainen julistetaitte on kuuluisa sen alluusioista. Kuuluisa puolalainen kuvittaja ja julistetaitelija Rafal Oblinski toteaaakin että julisteiden ei tule olla kirjaimellisia, vaan niiden sisältö on metaforinen. (Polish Film Poster, 1996) Puolan ollessa kommunistisen vallan alla alluusioita käytettiin pakostakin sensuurin pelossa, sillä julisteet tarkastettiin ennen niiden julkaisemista. Lähes kaikki tällä aikakaudella tehdyt elokuva/teatterijulisteet sisälsivät ainakin jonkinlaisen alluusion, vaikka itse esitys ei liittynyt mitenkään poliittisesti asiaan. Jos tarkastelemme vaikkapa ”Lulu” teosta (Kuva 5.), voimme ajatella kärsivän linnun olevan alluusio maan poliittiseen tai taloudelliseen tilanteeseen. Nykypäivänäkin alluusioiden perinne on voimakas. Alluusioilla pyritään myös luomaan humoristisia julisteita, joissa kuva ja teksti luovat kontrastia toisiinsa ja tätä kautta synnyttävät humoristisia vivahteita.

3.2 Typografia

Ellen Lupton toteaa kirjassaan *How posters work*, 146 (2015), että typografia itsessään on jo visuaalinen kuva. Julisteessa tekstiä pitää käyttää ja kohdella kuten kuvitusta. 1900-luvun alussa levinnyt kaupallinen litografia innoitti suunnittelijoita kehittämään kustomoituja kirjaisintyyplejä jotka sopivat kuhunkin julisteeseen.

Teksti tekee julisteesta julisteen. Typografia on julisteessa tärkeässä osassa ja siihen on kiinnitettävä huomiota yhtä paljon kuin muuhunkin julisteessa olevaan kuvitukseen. Jos tarkastelee puolalaista julistetaidetta, voi jo ensisilmäyksellä huomata typografian olevan usein hyvin rouheaa. Monesti typografia onkin enemmänkin kuvitusmaista ja esimerkiksi käsin tehtyä. Adam Póltawski (1881–1952) oli Puolalaisen typografian historian merkittävin henkilö. Puolan kansallisen kulttuuri-instituution culture.pl sivuston mukaan varsinkin hänen kehittämänsä kirjaisintyyppiä *An-tykwa Póltawskiego* käytettiin aikakauden printeissä todella paljon ja sitä kutsuttiinkin lempinimellä ”Puolan kansallisfontti”.

Kylmän sodan aikana pulaa oli lähes kaikesta, joten mainostajat yrittivät käyttää mahdollisimman halpoja keinoja viestiensä viemiseksi. Julistetaiteen ilmeeseen vaikuttikin sen takia muut ajan tekijät. Esimerkiksi köyhä maa käytti mainonnassa paljon neonvaloja, sillä ne olivat halpa ja toimiva keino saada ihmisten huomio. Tämä osaltaan vaikutti myös julistesuunnitteluun ja kaikkeen ajan designiin kuten käytettävään typografiaan.

3.3 Värit ja kuvitus

Ominaista aikakauden julistetaiteelle oli sen maalausmainen ja orgaaninen jälki. Kun katsoo maan julistekirjoja voi huomata, että suuret kontrastit ja ronskisti tehty jälki on suosittua. Melkein kuin julisteessa alleviivattaisiin sitä, että ulkonäkö ei ole tärkein asia julisteessa, vaan idea. Tämän takia jotkut julisteet näyttävät viimeistelmättömiltä tai jopa rumilta monen katsojan silmään. Julisteiden suuret kontrastit selittyvät myös käytännön syillä. Lupton kirjoittaa kirjassaan *How Posters work*, että puolalainen tyyli pelkistää kuvia johtui siitä, että maassa ei ollut resursseja esimerkiksi tarkkojen kuvien tekoon. Huonolaatuiset kuvat pelkistettiin, jotta ne näyttäisivät tyylikkäämmiltä.

Julistesuunnittelija, kuvittaja ja taiteilija Rafał Olbinski vertasikin hyvää julistetta loistavaan maalaukseen. Ne molemmat paljastavat taiteilijan henkilökohtaisen näkemyksen ja tyylin. Puolassa oli hyvin tärkeää näyttää julisteen tekijän oma kuvitustyyli teoksessa, vaikka se olisikin kaupallinen. (Polish Film poster 1996) Jacek Szelegejd kirjoittaa: Vaikka julisteissa jokaisella taiteilijalla on omat henkilökohtaiset tapansa tehdä julisteita, niillä kaikilla on kuitenkin yksi asia yhteistä: Ne kaikki käsittelevät teemoja kyltymättömällä luovalla epäpuhdasoppisella tavalla.

Puolalainen julistetaide on luonnollisesti hyvin moninaista, eikä tiettyä värien käyttöä voida pitää yleisesti kaikille julisteille ominaisena. Joitain yleisiä ominaisuuksia julisteissa kuitenkin löytyy. Perinteisesti julistetaiteessa käytettiin perinteikkäitä ”folk art” värejä, kuten vahvaa punaista ja sinistä. (Kuva 1.) Perinteinen kansantaide on Puolassa yleisesti hyvin värikästä ja rikasta. Vahvat ja värikkäät värit olivat osa myös puolalaista julistetaidetta, sillä niillä pyrittiin luonnollisesti herättämään kadulla ohikulkijan huomio mahdollisimman nopeasti. Rohkeat värivalinnat ja kontrastierot ovatkin ehkä tärkeimpiä Puolalaisen julistetaiteen perusta värivalinnoissa. Kuitenkin esimerkiksi 1980–1990-luvuilla vallalla ollut ”Dark style” Oli poikkeus ja julisteissa käytettiin todella tummia ja tukahdettuja sävyjä.

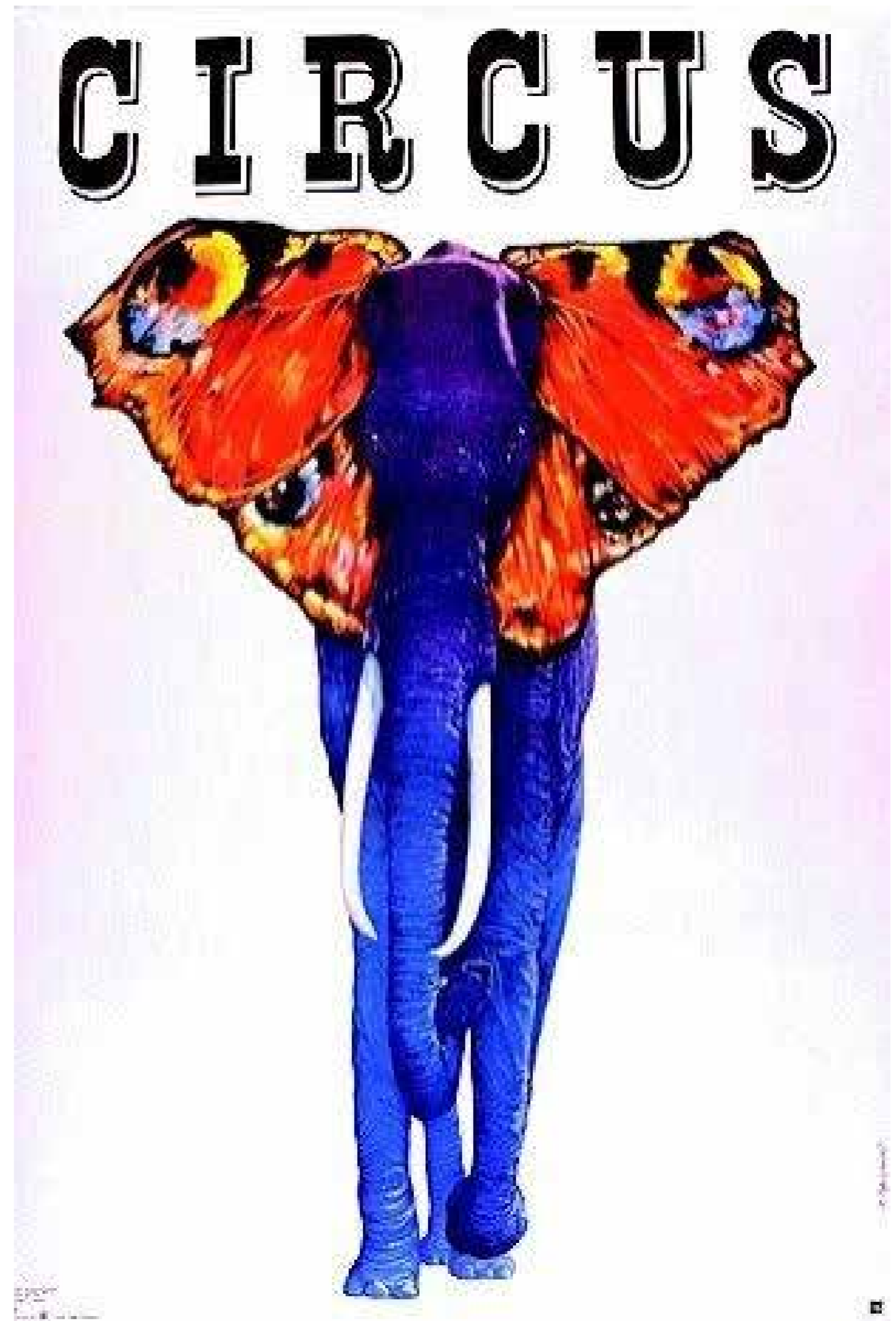
3.4 CYRK

Esimerkkinä käytetty Andrzej Pagowskin Circus juliste (Kuva 1.) on osa yhtä ensimmäisistä kommunismin aikaisista julisteilmiöistä. Puolan tultua autonomiseksi kommunistiseksi valtioksi 1960-luvun alkupuolella valtion organisoima viestintäyhtiö halusi luoda uudenlaista mielikuvaa "Cyrk" (sirkus) nimiselle valtion viihdetoimijalle. Yhtiö päätti valjastaa julistesuunnittelijat toteuttamaan verrattain vapaasti viihdeyhtiölle julisteita. Julisteet olivat hyvin leikitteleviä ja sisälsivät vain yhden sanan: "CYRK". Julisteet keräsivät nopeasti maailmalla ihastusta, mutta tarkka sensuuri piti huolen, että teokset pysyivät kommunistihallinnon linjassa. Frederick Schneider kirjoittama kolumni Reflecting the Soul of a Nation: Polish Poster Art (2015)

Esimerkiksi Andrzej Pagowskin näkemys "sirkuksesta" (Kuva 1.) ei läpäissyt sensorin seulaa, sillä sen katsottiin kritisoidan kommunistihallintoa. Julisteessa näkyvän näkiintyneen norsun sanotaan edustavan kommunistihallintoa ja kauniit korvat puolalaista kulttuuria sen hallinnassa. Julisteessa on käytetty Puolan kansanperinteelle ominaisia kirkkaita värejä kuten kirkkaan sinistä ja punaista.

Kuva 1.

Andrzej Pagowskin, sirkusjuliste vuodelta 1979 ei läpäissyt Puolan kommunistihallinnon seulaa.

3.5

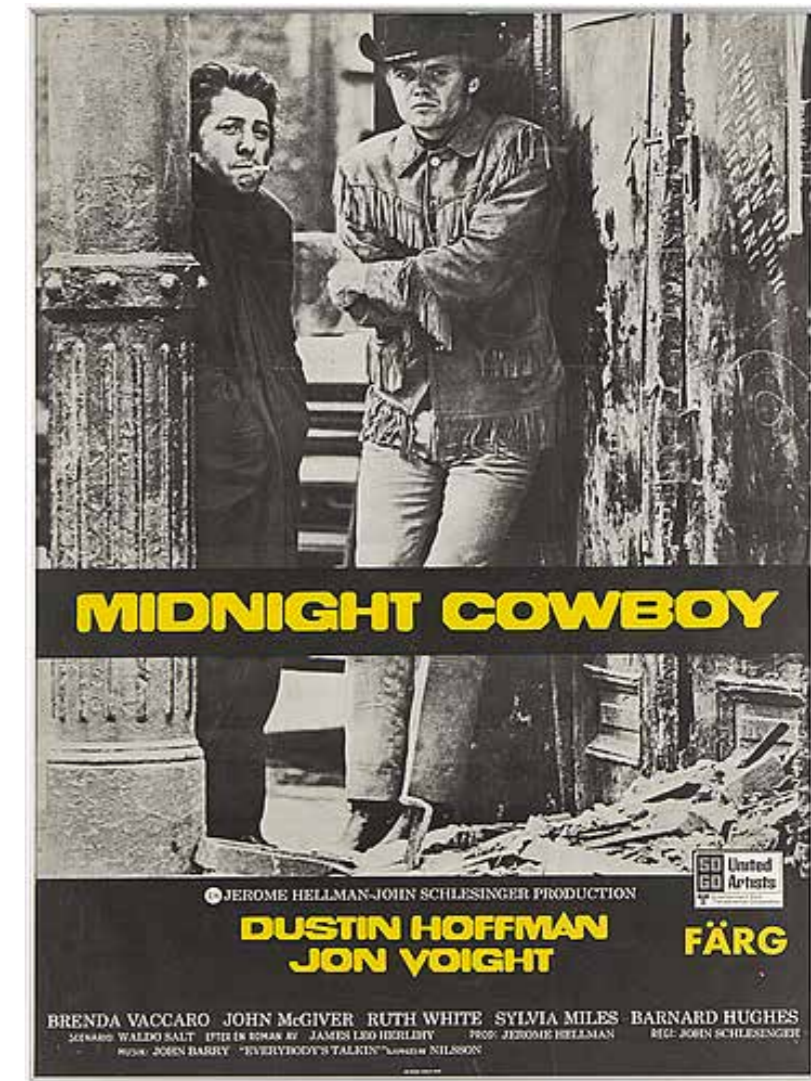
Elokuva-, teatteri, ja oopperajulisteet

Puolalaiset elokuvajulisteet ovat ehkä ikonisimpia ja kuuluisimpia esimerkkejä kommunistisen ajanjakson julistetaiteesta. Puolalaisilla taiteilijoilla ei ollut pääsyä Amerikkalaisten elokuvien alkuperäisiin hyvänlaatuisiin kuviin, joita olisi mahdollisuus teettää isoon kokoon, joten he joutuivat itse keksimään mainosjulisteille sisällön. Tästä lähti kuuluisa puolalainen elokuvajulistetaide, josta Puola on tänäkin päivänä tunnettu maailmalla. Kekseliäät julisteet erosivat hyvinkin paljon Yhdysvaltojen alkuperäisistä julisteista, jossa käytettiin yleensä lähinnä elokuvatähtien kasvokuvia. Puolalaiset taiteilijat saivat vallan kertoa elokuvan tarinan omalla näkemyksellään ja lisätä julisteisiin teemoja myös vaikeisiin poliittisiin aiheisiin. (Lupton, 2015, 96)

Midnight cowboy on loistava esimerkki puolalaisesta julisteversiosta Yhdysvaltalaiseen elokuvaan. Elokuva kertoo nuoresta miehestä, joka etsii onnea uudesta kaupungista, mutta päättyy lopulta miesprostituoiduksi. Koska elokuva oli amerikkalainen, ei puolalainen artisti Waldemar Swierzy voinut käyttää alkuperäistä kuvamateriaalia (Kuva 2. Vasemmalla). Swierzyn toteuttamat yksinkertaiset muodot ja tiukka pään rajaus tekevät julisteesta vaikuttavan. Julisteen ehdoton kiintopiste on eroottisävytteisen punaiseksi maalatut huulet, jolla taiteilija on halunnut korostaa päähenkilön päättymistä seksityöläiseksi. Puolalainen juliste eroaa hyvin paljon amerikkalaisesta julisteesta, ei pelkästään eri kuvituksen takia, mutta myös tunnelmaltaan. Jos tarkastelee alkuperäistä julistetta (Kuva 2. Oikealla) kerronnallisesti se välittää täysin erilaista tunnelmaa. Elokuvan päähenkilöiden kokovartalokuvat näyttäytyvät julisteessa pääosassa ja heidän ilmeistään ja asennoistaan voi katsoja päätellä jo paljon elokuvasta. Puolalaisessa vastineessa harkitun sinisen ja dominoivan mustan käyttö tekee julisteesta mystisemmän ja runollisemman.

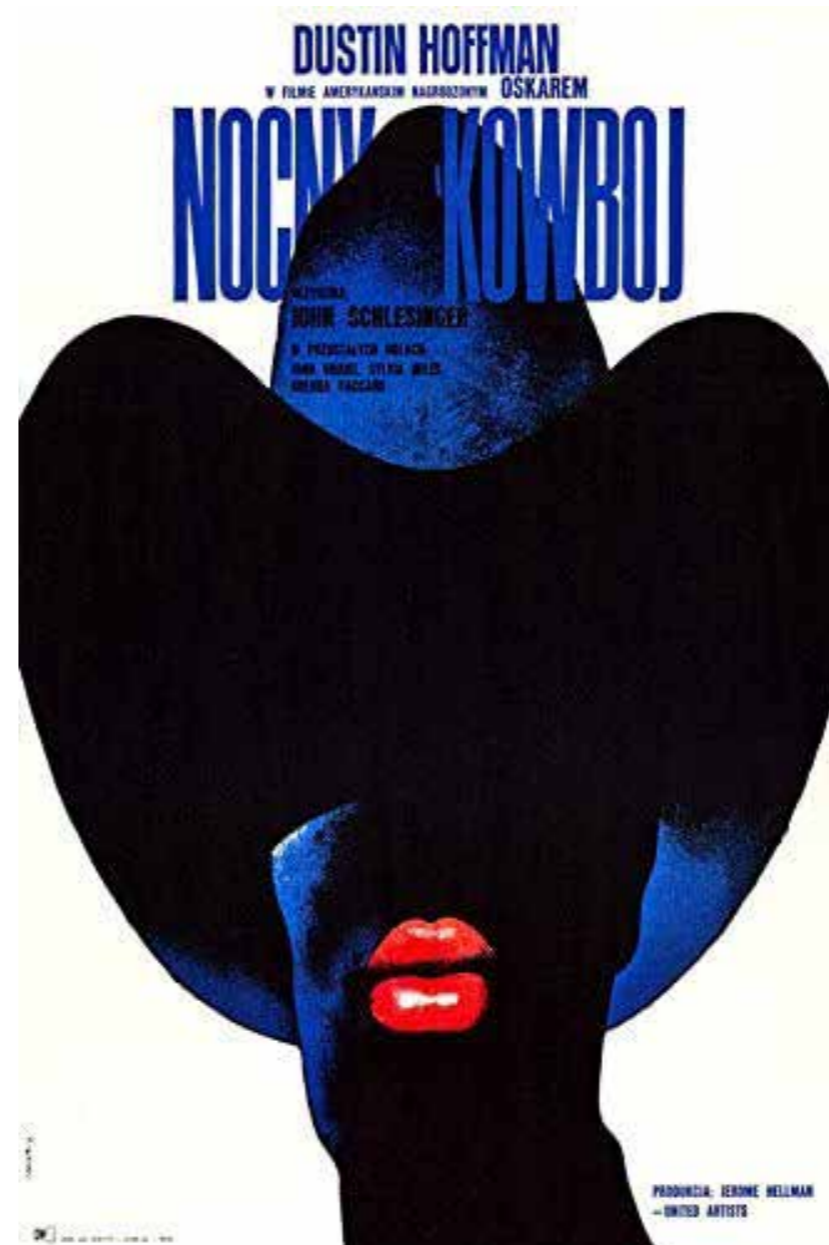
Kuva 3.

Yhdysvaltalainen alkuperäinen juliste
midnight cowboy -elokuvasta

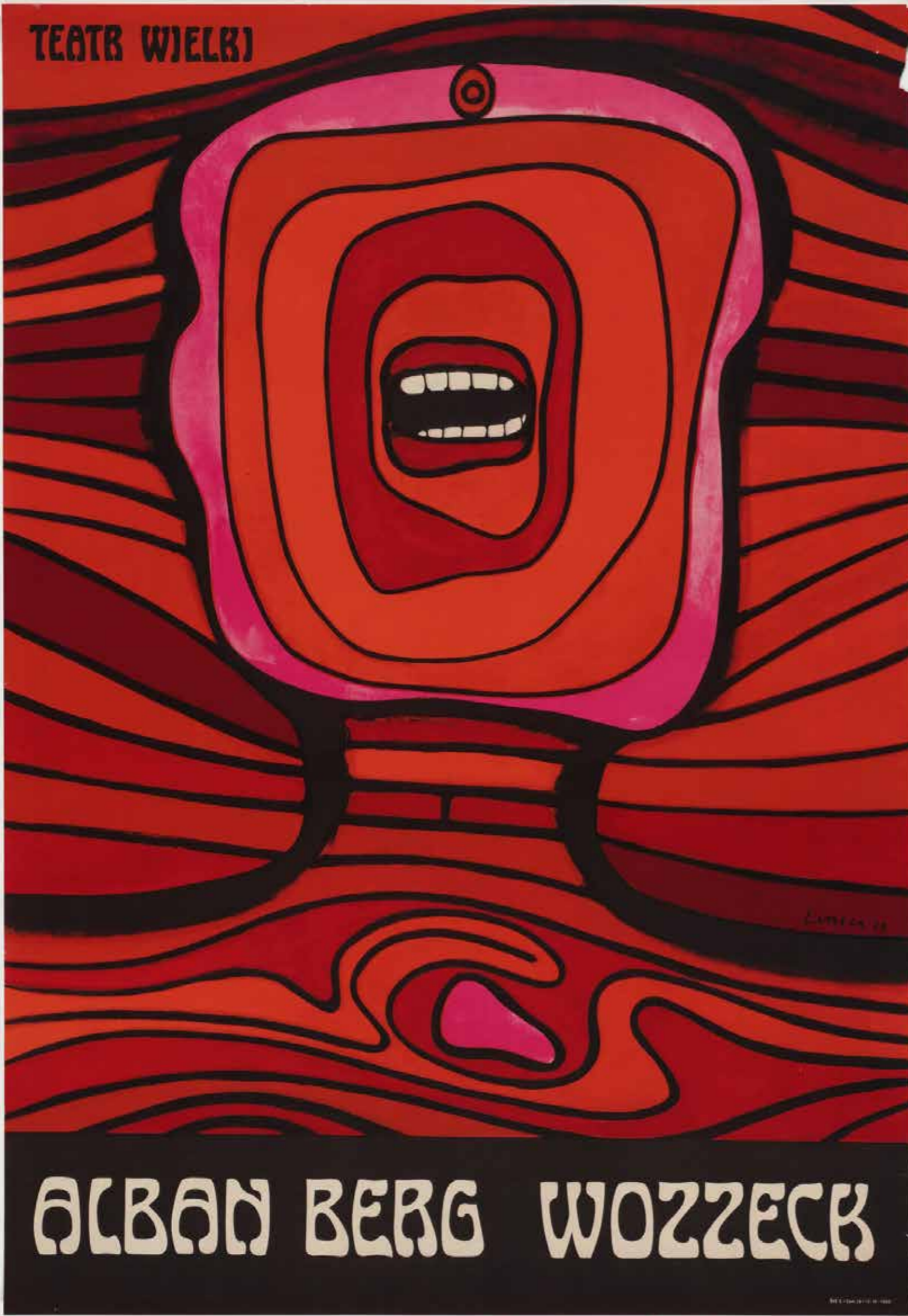

Kuva 2.

Midnight cowboy, Waldemar Swierzy

TEATR WIELKI

Kuva 4

Jan Lenican teos "Wozzeck" on yksi hänen kuuluisimmista töistään

Myös Jan Lenican "Wozzeck" (Kuva 4.) on hyvä esimerkki puolalaisesta sodan jälkeisestä julistetaiteesta. Teos on samannimiselle oopperalle tehty juliste ja siinä kuvataan päähenkilön veristä hukkumiskuolemaa. Julisteessa käytetyt voimakkaat punaisen sävyt ja psykedeelisyys ottavat kantaa kommunistisen hallituksen aiheuttamiin jännitteisiin yhteiskunnassa. Keskellä julistetta näkyy auki oleva suu, jota voisi oopperan päähenkilön sijasta ajatella Puolan tavallisena kansalaisena keskellä poliittista myllerrystä ja puristusta. Toisaalta julisteessa voi nähdä yhtäläisyyden myös Edvard Munchin "Huuto" maalaukseen. Huuto tunnetusti kuvaa eksistentiaalista ahdistusta, mitä myös Lenica on selvästi halunnut ilmaista. Juliste on monitulkintainen ja siitä löytää myös eroottissävytteisyyttä. Julistetta tarkemmin tarkasteltaessa voi huomata viitteitä naisen genitaaleihin.

3.6 Tummempi tyyliuuntaus

80 ja 90-luvuilla tyyli vaihtui tummempaan ja ahdistavampaan kuvasisältöön. Kommunismien horjuminen ja lopulta kaatuminen aiheutti kansalle köyhyyttä ja pelkoa tulevaisuudesta. Frederick Schneider kirjoittaa kolumnissaan (Reflecting the Soul of a Nation: Polish Poster Art, 2015), että työttömyys ja kansan ahdistus poliittiseen tilanteeseen sai myös taiteilijat vaihtamaan kirkkaat värit tummiin. Aikakauden aiheet olivat groteskeja ja painajaismaisia. Tätä aikakautta kutsutaan ”Darker Art” nimityksellä.

Franciszek Starowieyskin ”Lulu” (Kuva 5.) edustaa hyvin tätä ajanjaksolle tyypillistä tyyliä. Juliste on tehty oopperajulisteeksi samannimiselle oopperalle, joka kertoo Lulu nimisestä naisesta johon miehet ja naiset kokivat vastustamatonta seksuaalista halua. Starowieyski on kuitenkin saanut toteuttaa omaa taiteellista näkemystään oopperan aiheesta. Julisteessa kaksi täysin erillistä asiaa kuten naisen eroottisestikin kuvattu vartalo ja linnunpoikasen pää ja siivet luovat yhdessä voimakkaan ja häiritsevän kontrastin. Nälkäänsä selvästi kiljuva linnunpoikanen voisi hyvinkin näyttäytyä allusiona Puolan kansan kärsimään köyhyyteen. Maassa oli tällöin vallalla politiikka, jossa työläisten elintarvikkeita säännösti rajusti. Linnunpoikanen odottaakin julisteessa avuttomasti emonsa tuomaa ja säännöstelemää ruokamäärää.

Kuva 5.

Franciszek Starowieyskin ”Lulu”

4. Solidaarisuusliike ja aika kommunismin jälkeen

Puolan solidaarisuusliike kommunismia vastaan 80-luvulla vaikutti myös vahvasti vuosikymmenen julistetaiteeseen. Ikonisimmaksi ajan julisteeksi nousi Tomasz Sarneckin ”Solidarity. High Noon: 4th June 1989” (Kuva 6). Siinä amerikkalaisesta elokuvasta tunnettu cowboy on yhdistetty Puolan solidaarisuusliikkeen tunnukseseen. Julisteessa näkyvä punainen ”Solidarność” oli yleisesti Puolassa käytetty solidaarisuusliikkeen tunnus, jota käytettiin runsaasti ajan eri medioissa. Sen on suunnitellut Jerzy ja Krystyna Janiszewscy.

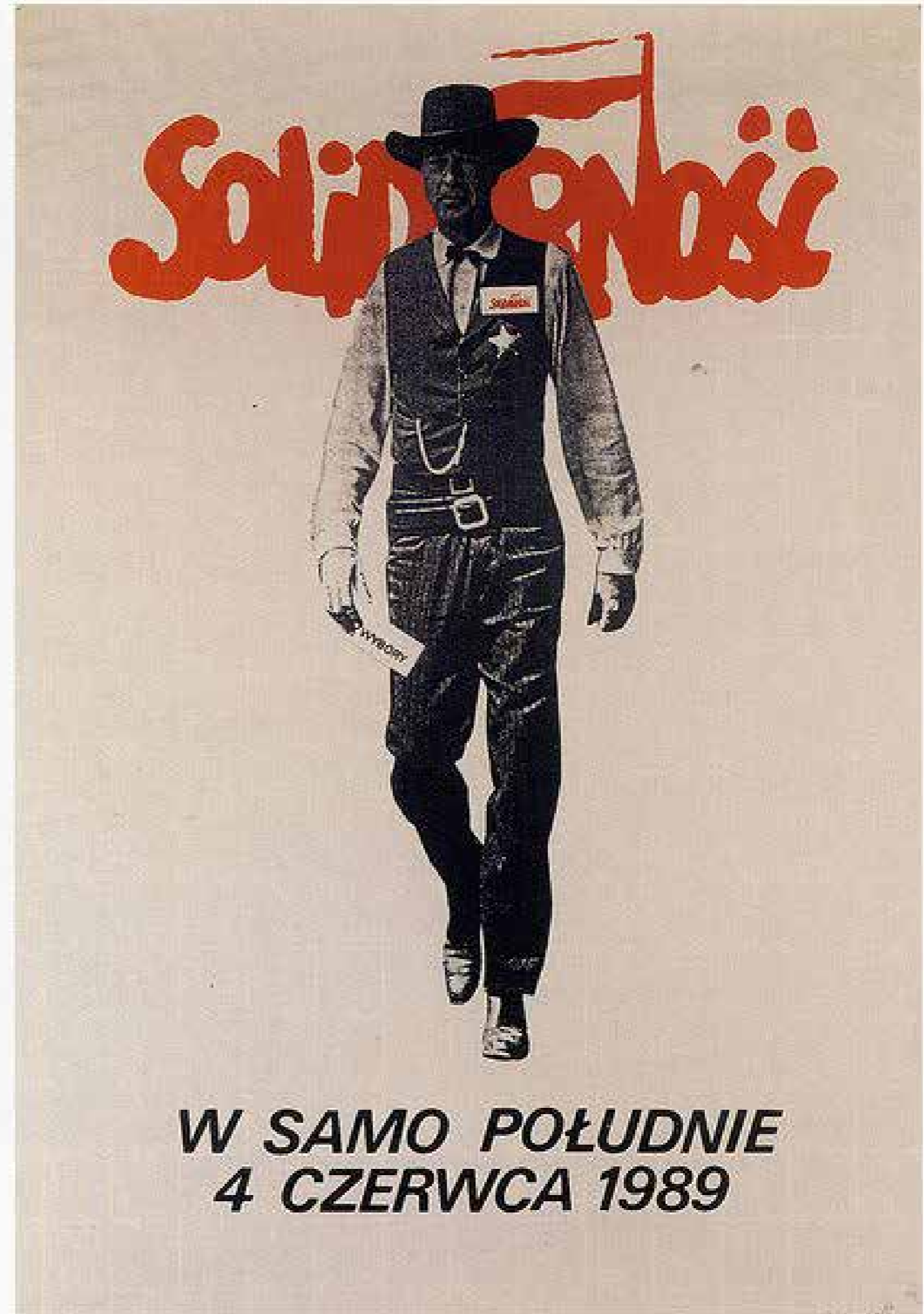
Dorota Folga-Januszewska, Art of Polish poster (2018, 435)

Kun kommunismin aikakausi päättyi lopulta vuonna 1989, tarkoitti se myös Puolan julistetaiteelle suurta muutosta. Monet taiteilijat siirtyivät toteuttamaan itseään muissa medioissa, kun sananvapautta ei enää rajoitettu kommunismin ajan jyrkkyydellä. Myös kapitalismin tuomat mainoskuvastot tulivat kaappaamaan julisteiden paikan kaduilla. Art of Polish poster (2018, 464)

Maan julistetaide ei kuitenkaan kuollut, vaan se muutti muotoaan. Taideakatemit pitivät julistetaidetta edelleen yhtä suuressa arvossa ja julistetaide siirtyi vielä vahvemmin taidemuodoksi kapitalististen mainoskuvastojen rinnalle. Juliste sai myös uusia muotojaan, kun kadunvarsille haluttiin valtavaa kokoisia julisteita mainoskuvi-
en rinnalle.

Kuva 6.

Tomasz Sarneckin juliste oli yksi aikakauden ikonisimmista.

5. Nykypäivä ja katse tulevaisuuteen

Juliste nauttii edelleen tänäkin päivänä Puolassa merkittävää arvostusta. Siitä pitää huolen julistemuseot, taidekoulut ja ylipäättään kansan arvostus vanhaa perinnettä kohtaan. Toisin kuin monessa muussa maassa, Puolassa julisteita esitetään museoissa ja gallerioissa yhtä validina taiteena kuin vaikkapa maalaukset ovat. Vuonna 1968 Puolassa avattiin julistemuseo, joka toimii edelleen nimellä "Poster Museum in Wilanow" ja se on osa Varsovan taidemuseoa. Julistemuseossa julisteet vaihtuvat kuukausittain ja se on maailman vanhin julistemuseo. Ihmiset ovat kiinnostuneet ostamaan julistetaitetta koteihinsa, sen näkee esimerkiksi julistetaitetta myyvistä kaupoista Varsovan kaduilla. Myös kaupallisella puolella hyvin tehtyjä julisteita näkee lähes joka kadun kulmassa. Puolassa ainakin jossain määrin ollaan ymmärretty, että vaikka juliste olisikin kaupallinen, se voi näyttää hämmästyttävän taidejulistemaiselta ja mielenkiintoiselta.

Tämän päivän puolalainen julistetaide on historiaansa kunnioittavaa, mutta samalla uusiin näkökulmiin tähtäävää ja uutta etsivää. Toki digitalisaatio on vaikuttanut julisteen suosioon myös Puolassa. Puolalaiset ovat kuitenkin hyvin perinteitään kunnioittavaa kansaa, joten julistetaitettakin arvostetaan yhtenä arvokkaana osana kansallista identiteettiä ja perinnettä.

“I create paintings, which include elements of posters. Like a good painting, a good poster is easily remembered. It is not only an exclamation. but also a visual question mark. It grabs our attention and then makes us think and engage emotionally.”

- Rafał Olbiński

5.1 Uusi sukupolvi

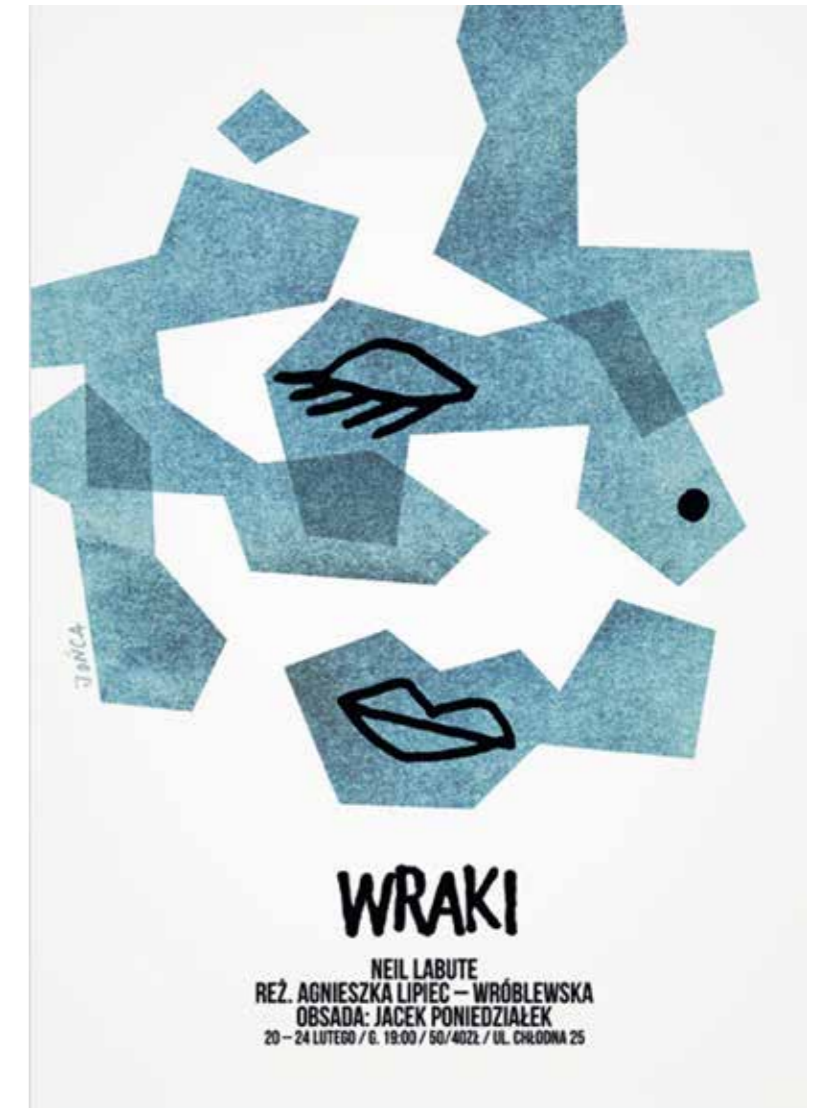
Ehkä tärkeimpänä murroksena on kommunistisen ajanjakson päättymisen 1989-vuoden jälkeen syntyneiden taiteilijoiden nouseminen julistetaiteen tekijöiksi. He eivät ole joutuneet työskentelemään sensuurin aikakaudella, joten luonnollisesti heidän näkemyksensäkin eroaa vanhasta koulukunnasta. Kuitenkin juuri vaikkapa Varsovan Taideakatemiassa opiskellessani huomasin, miten professori edelleen tähdensi Puolan julistekoulun aikaisia oppeja omassa opetuksessaan. Maan julistetaiteessa keskeistä on edelleenkin idean välittyminen katsojalle alluusioiden ja kiertoilmaisuiden kautta. Kun kaksi asiaa yhdistetään keskenään, syntyy juliste. Tyyli on edelleenkin usein sarkastista, leikittelevää ja viimeistelemätöntä.

Dorota Folga-Januszewska kirjoittaa kirjassaan *Art of Polish poster, 464* (2018), että uusi sukupolvi ei ole myöskään pelännyt ottaa politiikkaa mukaan töihinsä, mutta symboleita käytetään nykyään harkitummin kuin aikaisemmin. Jos julisteessa käytetään esimerkiksi poliittisia symboleita niiden on tarkoitus järkyttää tai tehdä julisteesta vaikuttavampi. Symbolit esiintyvät yleensä julisteissa ironisesti, kumoamassa sen alkuperäisen tarkoituksen. Esimerkiksi juuri uskonnosta tunnettua risti-symbolia käytetään todella paljon julisteissa, jossa uskontoa kritisoidaan.

Myös typograafiset julisteet ovat tehneet uuden nousun nykypäivän julistetaiteeseen. (Kuva 8.) Puolalaisessa julistetaiteessa selkeästi arvostetaan nykyäänkin käsin tehtyä jälkeä enemmän kuin tietokoneella tehtyä. Julistetaide on lähtenyt liikkeelle maalauksista ja maalausmainen jälki on tänäkin päivänä tyyllille hyvin ominaista. Kun katsoo maan julistekirjoja voi huomata, että edelleen suuret kontrastit ja ronskisti tehty jälki ovat suosittua. Melkein kuin julisteissa nyt alleviivattaisiin sitä, että ulkonäkö ja hienot tietokoneella tehdyt efektit eivät ole tärkein asia julisteessa. Vaikka tietokone mahdollistaakin paljon nykypäivän suunnittelijoille, edelleenkin on mentävä aina idea edellä. Michal Jonkan teatterijuliste *Wraki* (Kuva 7) on hyvä esimerkki tämän päivän puolalaisesta julistetaiteesta. Vaikka uudet tekotavat tietokoneella ovat syntyneet avustamaan prosessissa, on hyvin monesti periaatteet ja kuvitusjälki samankaltaista kuin aikaisemminkin. Teatterijulisteessa on käytetty melko ronskia ilmaisua ja kuvituksessa sekä typografiassa on nähtävissä siveltimäinen jälki, vaikka tämän olisikin voinut toteuttaa viimeistellyllä tyyllillä esimerkiksi *Illustratorissa*. Julistesuunnittelija, kuvittaja ja taiteilija Rafał Olbinski vertasikin hyvää julistetta loistavaan maalaukseen. Ne molemmat paljastavat näkemyksen ja tyylin taiteilijalta. Puolassa on hyvin tärkeää näyttää julisteen tekijän oma tyyli teoksessa, vaikka se olisikin kaupallinen.

Kuva 7

Miclal Joncan suunnittelema teatterijuliste *Wraki* (2013)

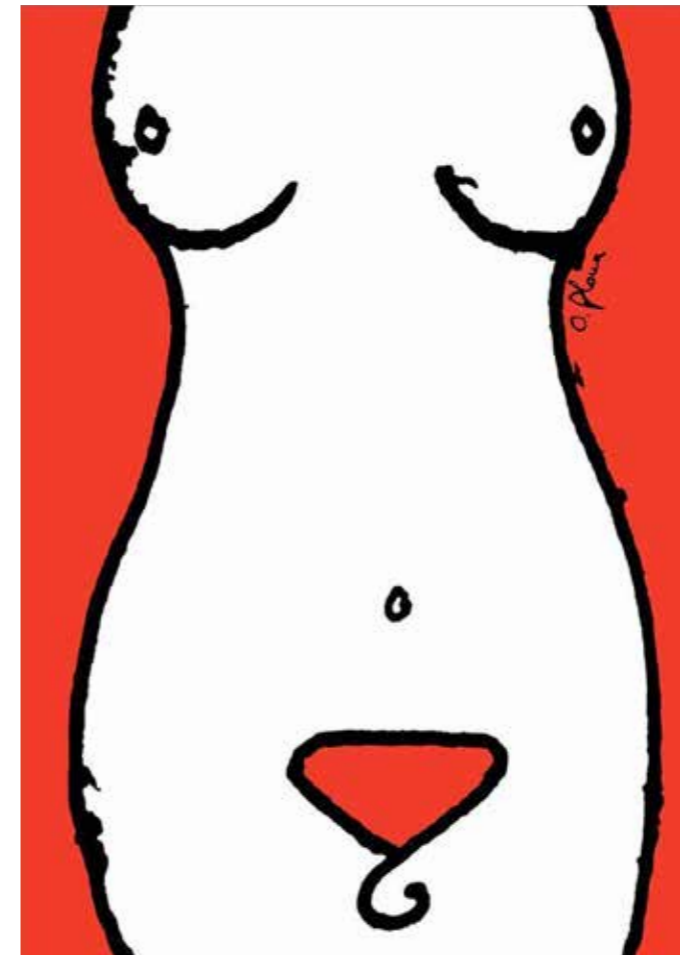
Kuva 8

Jan Bajtlikin "Get your shit together"

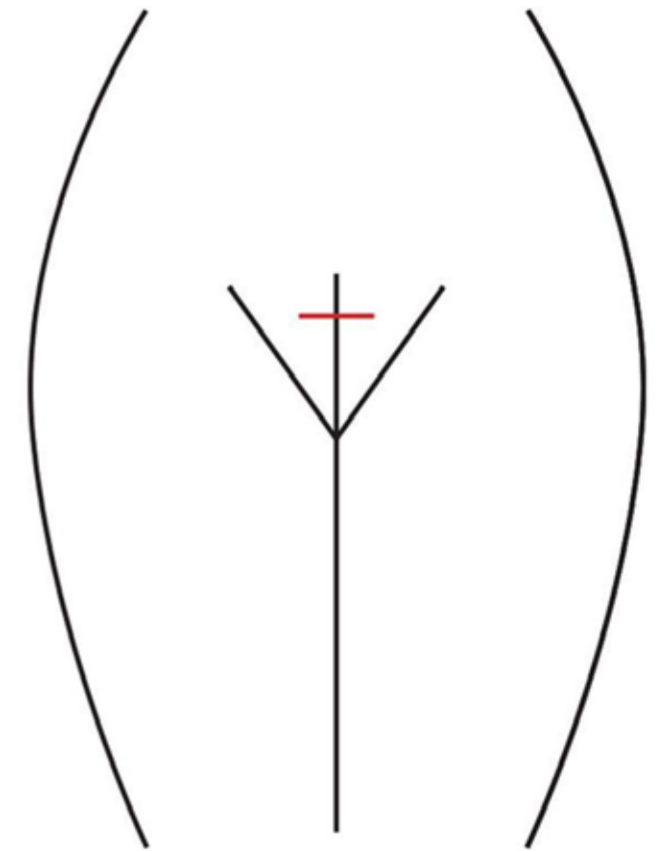
Puolassa poliittinen tilanne on edelleen erilainen verrattuna vaikkapa Suomeen. Katolisella kirkolla on edelleenkin suuri valta ja maa on tälläkin hetkellä oikeistohallituksen alaisena. Monet kokevat, että he eivät saa ääntään tarpeeksi kuuluvaksi. Julisteet ovat siis tänä päivänäkin vielä tärkeä keino vaikuttaa maassa, jossa ongelmia tuntuu olevan. Esimerkiksi vuonna 2016 käyty Puolan aborttilakimuutos aiheutti vaikuttavien julisteiden tulvan. Hallitus halusi tiukentaa aborttilakia yhä tiukemmaksi. Ihmiset käyttivät tällöin julisteita protestoinnin välineenä niin mielenosoituksissa kuin sosiaalisessa mediassakin. (Kuvat 9-11.) Tänä päivänä julisteet ovatkin siirtyneet myös digitaaliseen muotoon ja esimerkiksi Instagramista voi löytää kiinnostavia puolalaiselle julistetaiteelle omistettuja tilejä.

Dorota Folga-Januszewska (Art of Polish Poster 475 (2018)) maalaa puolalaisen julistetaiteen tulevaisuutta kirkkaana mutta erilaisena. Vuoden 1989 jälkeen syntyneiden taiteilijoiden nouseminen julistetaiteen keskiöön muuttaa alaa vääjäämättä enemmän kansainväliseksi. Folga-Januszewska kuvaa uuden sukupolven suosimaa kahdella eri termillä: ”perverssit kuvitukset” ja ”tuhma typografia”. Hän kuitenkin toteaa, että uusi sukupolvi ammentaa yhä lopulta siitä mistä puolalaisessa julistesuunnittelussa on ollut aina kyse, uusista ajatuksista ja ideoista.

Kuva 9-11

Puolan aborttilakimuutosta vastustavia julisteita pogotowie_graficzne Instagram-tilillä.

5.2 Julistekilpailut

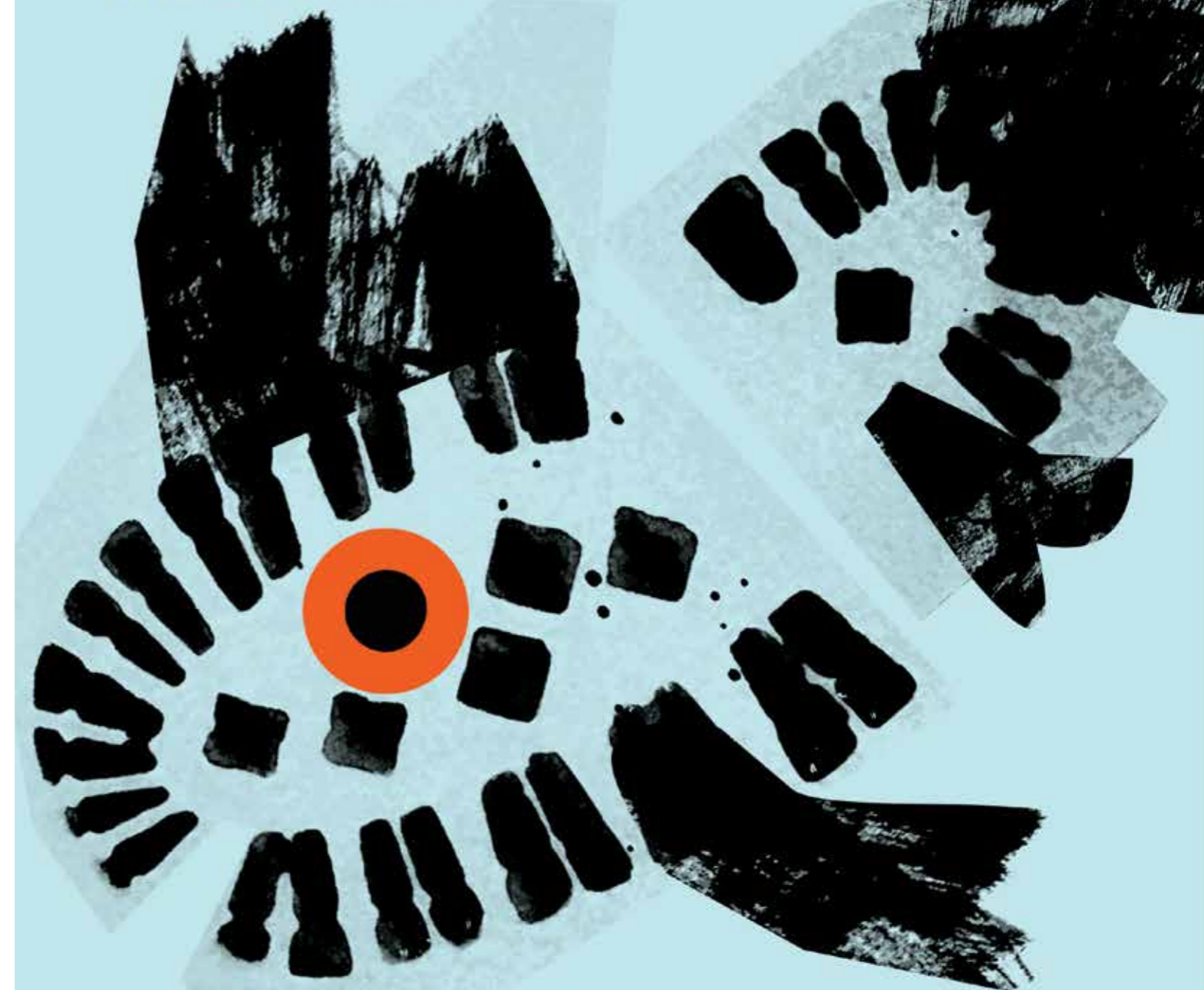
Julistekilpailut ovat erittäin suuressa arvossa Puolassa. Vaihtokoulussani lähes poikkeuksetta jokainen julistekurssille osallistuja osallistui myös johonkin julistekilpailuun. Eräs opiskelija kertoi minulle, että maan yrityksillä on tapana tehdä julistekilpailuja lähes jokaiseen tapahtumaan. Niin paljon, että opiskelijat ovat melkeimpä kyllästyneet siihen. Palkinnot ovat kuitenkin yleensä hyviä ja sen takia osallistuminen on suosittua. Epäsuorasti vaihtokouluni kurssilla kuuluikin osallistua kilpailuihin, vaikka sitä pakolliseksi ei luettaisikaan. Itse osallistuin kahteen julistekilpailuun. Ensimmäinen kilpailu oli Varsovassa järjestetyille kirjamesuille ja toinen Gdanskissa järjestettävä kansainvälinen kokous Itämeren suojelemiseksi. (Kuva 11.) Sain viimeisestä toisen palkinnon ja työni pääsi kokoukseen näyttille. Tässä vaiheessa olinkin jo ehtinyt ammentaa oppimaani ja työni oli professorini mielestä hyvä. Yhdistin kaksi asiaa, kalan ja jalanjäljen, ja loin uuden näkökulman.

Käytin työssäni ronskia käden jälkeä enkä viimeistellyt kalaa niin kovin pitkälle. Kuitenkin kala on kala ja sen erottaa selkeästi julisteesta. Ainoa asia jota muuttaisin olisi julisteessa käytetty typografia. Se on muuhun julisteeseen nähden hieman irrallinen ja tyyliin sopimaton. Olisin voinut käyttää työssäni käsin tehtyä typografiaa, tai ainakin leikitellyt tekstillä enemmän.

Kuva 12

Toteuttamani juliste Kalanjälki pärjäsi puolalaisessa julistekilpailussa.

REDUCE REUSE RETHINK

**10th Annual Forum of the EU Strategy
for the Baltic Sea Region**

Gdansk, Poland
12-13 June 2019.

6. Vertailussa suomalaisen julistetaide

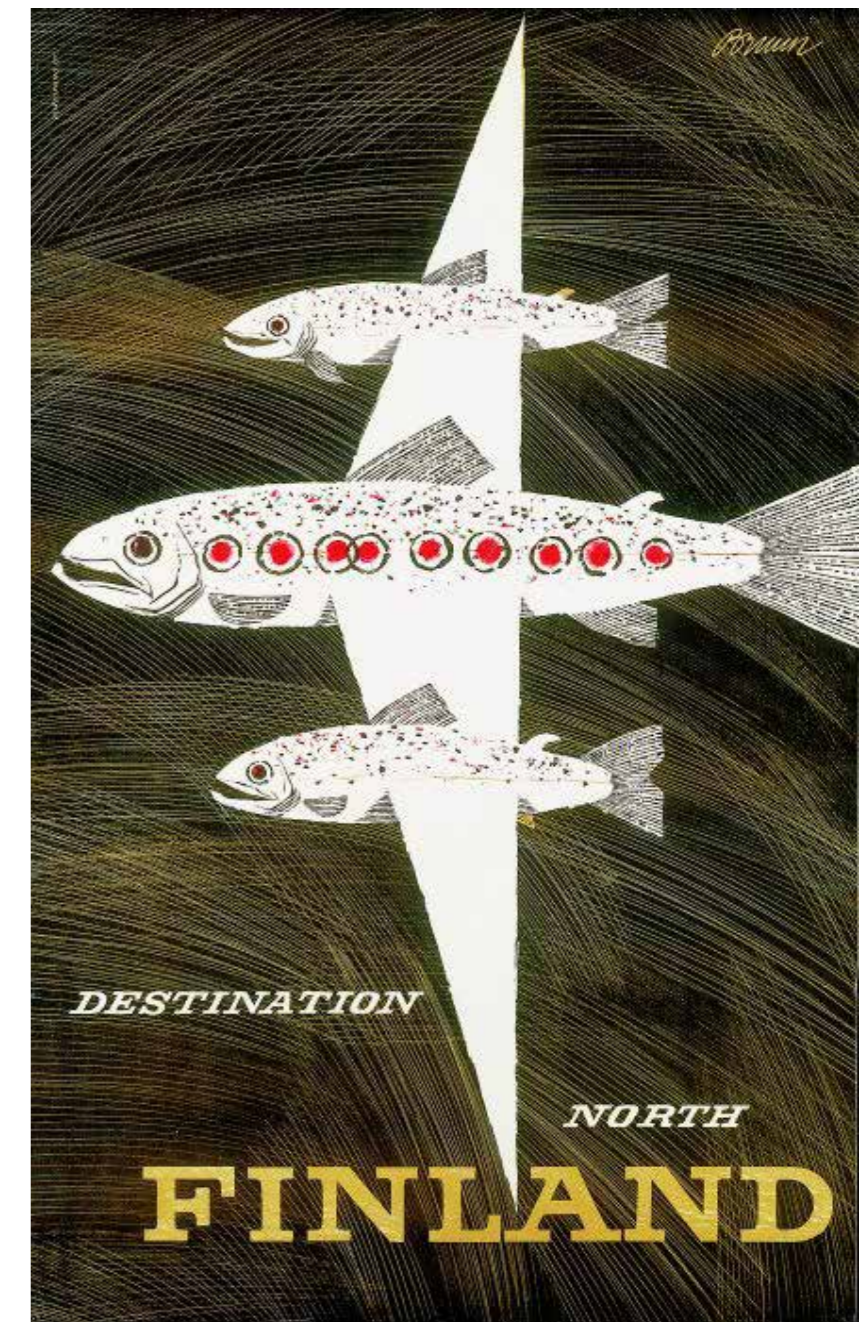
Suomalainen julistetaide eroaa selkeästi puolalaisesta. Suomalaiset ovat tunnettuja pelkistäjiä ja maamme onkin tunnetusti designin huipulla. Julistetaide on kuitenkin jäänyt suunnittelijoilta vähemmälle huomiolle. Lahden julistetriennallessa vuonna 2017 puolalaisia osallistujia oli 300. Suomalaiset pärjäsivät lähinnä ainoastaan uudessa kaupallisen julisteen kategoriasa. Suomalainen graafinen suunnittelija Esa Ojala pohtii Keskusteluja suomalaisesta julisteesta (2014) haastattelussa suomalaisen julisteen olevan muutenkin suurimmalta osalta mainostoimistovetoista tai toisaalta kodin sisustustuote. Hän myös mietti kaupallisen julisteen suunnittelun käyttämättömiä mahdollisuuksia Suomessa. Mainostoimistot toivottavasti alkavat tulevaisuudessa panostaa enemmän liian vähän käytettyyn julisteen mahdollisuuksiin. Poliittista tai kulttuurijulistetta harvemmin näkee kaduilla. Helsinki käytti vuonna 2013 julisteiden siivoamiseen katukuvasta 100 000 euroa vuodessa. (Helsingin Sanomat, 2013)

Puolassa julisteet olivat luonnollinen osa katukuvaa ja teki jopa katukuvasta viihtyisämmän värikkäillä kuvillaan. Suomalaiset eivät uskalla tulostaa A3 kokoisia julisteita pitkin kaupunkia, vaan tyylin ja toteutuksen pitää olla viimeistelty ja perusteltu. Koen, että Suomessa voitaisiin oppia julisteesta vielä paljon. Suomen graafisen suunnittelun taso on kuitenkin yleisesti todella laadukasta ja esimerkiksi kirjan kansisuunnittelu on maassamme todella pinnalla. Eräs henkilökohtaisesti tämän päivän kiinnostavimpia julistesuunnittelijoita on Linda Linko. (Kuva 13) Eerik Bruunin julisteet taas ovat legendaarisia ja tuttuja monen suomalaisen seinältä. (Kuva 14)

Kuva 13

Linda Linkon tapahtumajuliste

Kuva 14

Erik Bruunin Pohjois-Suomen matkailujuliste 50-luvulta

7. Omien julisteiden suunnittelu

Opinnäytetyön toiminnallisessa osassa haluan käyttää hyödyksi tutkimani aiheen oppeja käytännössä omassa työssäni. Puolalaiset julisteet käsittelevät erityisesti politiikan ja yhteiskunnan kipukohtia. Satiirinen, sarkastinen ja ivallinen tyyli on ominaista tyyliille. Tähän haluan tarttua myös omassa julisteen suunnittelussani ja yrittää luoda kolme toimivaa julistetta suomalaiselle yleisölle.

Puolan ja Suomen yhteiskunnalliset ongelmat ovat melko erilaisia. Puola on vahvasti katolinen valtio ja ongelmat ovat erityisesti kirkon ja valtion. Suomessa ongelmat eivät ehkä ole niin suorasti näkyvillä. Enemmänkin piilossa, rakentuneita yhteiskuntamme sisälle. Julisteita tehdessäni minun pitää miettiä tarkasti esimerkiksi sitä, millainen huumori sopii kotimaassani tai millaista kuvakerrontaa suomalainen yhteiskunta on tottunut näkemään.

Toteutus

Puolalaisten oppien mukaan on tärkeää lähteä liikenteeseen sillä tekniikalla mikä tuntuu parhaimmalta. Julisteissa on nähtävä taiteilijan ominainen tyyli, joten halusin toteuttaa myös omassa julisteissani itselleni mukavimpia toteutustapoja.

Pyrkimyksenäni on luoda julisteita, joissa yksittäiset julisteet ovat omia kokonaisuuksiaan. Haluan käyttää julisteissa erilaisia tekotapoja ja näkökulmia, joten ne eivät ole visuaaliselta ilmeeltään yhtenäisiä, eivätkä ne muodosta julistesarjaa. Tämän perustelen sillä, että halusin tutkia puolalaista julistesuunnittelua, jossa tyyliä ja tekotapoja on monia. Yhteistä kuitenkin julisteiden visuaalisessa ilmeessä on erilaisten elementtien yhdisteleminen toisiinsa ja näiden elementtien luoma uusi tapa esittää asia. Julisteissa halusin käyttää valokuvaa, typografiaa, siveltimen jälkeä ja tietokoneella tehtyä grafiikkaa hyödyksi.

Puolaan mennessäni käytin julisteissani perus kirjaisintyyppejä kuten Aveniria ja Helveticaa. Professorini kuitenkin sanoi, että nämä näyttävät enemmän mainokselta kuin julisteelta. Julisteen on siis tarkoitus erottua selvästi mainoksesta ja sen takia on tärkeää myös käyttää enemmän erottuvaa ja taiteellisempaa typografiaa ja tähän pyrin kiinnittämään erityistä huomiota julisteissa.

Oma tyylini on vahvasti erilaisten elementtien yhdistelemistä jota puolalaisissakin julisteissa on yleistä käyttää. Toteutan julisteeni käsin tehtävien elementtien ja tietokoneen yhdistelmänä. Haluan käyttää puolalaisen julistetaiteen tavoin ronskia kädenjälkeä, jotta julisteen idea tähdentyisi. Haluan painattaa julisteet A1 kokoon kapalevyille.

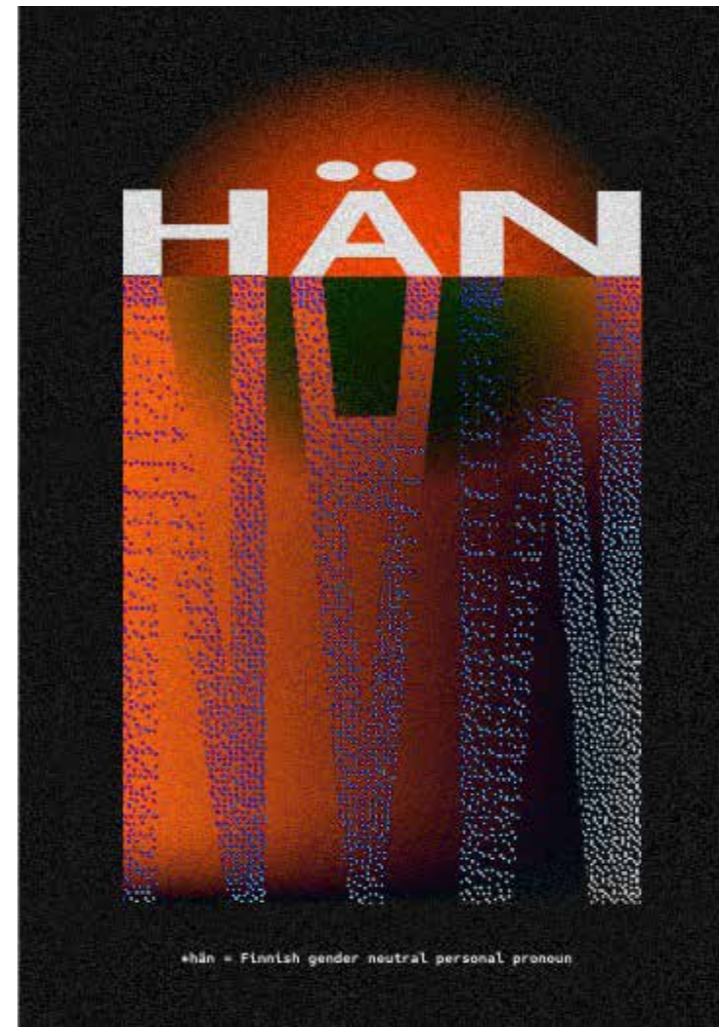
Juliste 1.

Suomen kielen piilomaskuliinisuus

Tämän julisteen ensimmäisen version tein Puolassa opiskellessani. Halusin toteuttaa tähän opinnäytetyöhön siitä uuden version. Julistekurssilla professorini Lech Majewski antoi tehtäväksi tehdä vaikuttava juliste aiheesta ”Sugar is good for you”. Tuota lausetta käytettiin Puolan ollessa kommunistihallituksen alaisena, kun kaikesta oli pulaa. Sokeri oli tuohon aikaan halpaa ja se piti kansalaisten energiatasot suhteellisen korkeana. Siksi valtio mainostikin sokeria hyvänä keholle, vaikka jokainen meistä varmasti tietää, että näin todellisuudessa asia ei ole. Toisin sanoen tehtävänä oli tehdä juliste aiheesta, jota yhteiskunta sanoo olevan totta mutta ei välttämättä ole sitä. Mietin tässä tehtävässä omaa kotimaatani, sillä en voinut ulkopuolisena ymmärtää Puolan yhteiskunnan piiloviestejä.

Paljon ollaan keskusteltu suomen kielen tasavertaisuudesta. Meillähän on persoonapronomini ”hän”, joka on sukupuolineutraali. Suomi on esiintynyt ylpeänä maailmalla mainostaen tätä kielemme ominaisuutta. Esimerkiksi mainostoimisto Milton lanseerasi kesäkuussa 2019 Suomen maakuvayksikön toimeksiannosta oman kampanjan perustuen Hän -sanaan. Vaikka sana onkin kieliopin mukaan neutraali, haluaisin tässä julisteessa keskittyä kuitenkin piilomaskuliinisuuteen Suomen yhteiskunnan sisällä. ”Suomalaiset kuvittelevat puhuvansa sukupuolineutraalia kieltä, mutta ovat väärässä – suomi on piilomaskuliininen kieli, jossa ”ihminen” on enemmänkin ”mies”. Näin sanoi Helsingin Sanomien otsikko 14.2.2019.

Vaikka hän sanana on kieliopin mukaan sukupuolineutraali, ei se sitä käytännössä ole. Tutkimusten mukaan, esimerkiksi jos puhutaan johtajasta ja käytetään vain sanaa hän, hänet tulkitaan yleensä miespuoliseksi. Julisteen ensimmäinen versio ollaan toteutettu Puolassa professori Lech Majewskin opetuksella. Alun perin ideanani oli, että ”hän” sanan varjot muodostaisivat sanan ”man”, jolloin idea piilomerkityksestä tähdentyisi. (Kuva 15) Lopulta päädyin kuitenkin erilaiseen ratkaisuun. Majewskin mielestä vaihtoehtoinen ideani siitä, että laittaisin ”hän” sanan taakse ihmishahmoja olisi parempi ja kerronnallisempi. Näin päädyinkin ratkaisuun, jossa hahmojen takaa muodostuu kirkkaan räiskuvästi sana ”man”. (Kuva 16)

Kuva 15

Ensimmäinen versio Puolassa tehdystä julisteesta

Kuva 16

Toinen versio Puolassa tehdystä julisteesta

Lopputulos

Lopullisessa julisteessa olen yhdistänyt hahmot ja alkuperäisen ideani man -sanana varjosta samaan julisteeseen. Mielestäni tämä ratkaisu toimii versioista parhaiten ja tähdentää viestiä jota halusin alunperin välittää. Päätin pitää julisteen tekstin englannin kielisenä, sillä koen sen olevan tärkeää idean kannalta. Suomi on kuitenkin tuonut kansainvälisesti itseään esille asian tiimoilta, joten englannin kieli tähdentää suomalaisten ylpeyttä sanasta.

Koska julisteen aihe on kielen piilomerkityksiin liittyvä, typografia on julisteessa isossa roolissa. Julistetaiteessa typografiaa pitää yleisestikin miettiä ennemminkin visuaalisena kuvana, tärkeänä osana kokonaisuutta. Halusinkin tässä julisteessa ajatella kirjainten olevan osana kuvitusta. Vähän niin kuin kielen muodostavat sitä puhuvat ihmiset, tässä julisteessa MAN -sana muodostuu julisteessa näkyvien hahmojen lomasta. Ellen Lupton, How posters work (2015, 146)

Värit halusin vaihtaa kevyemmiksi ja raikkaammiksi kuin aikaisemmissa versioissa. Alkaisemmin julisteiden tunnelma on melko kaoottinenkin punaisen, mustan ja sinisen yhdistelmissä. Lopullisessa julisteessa päädyin kuitenkin ratkaisuun, jossa juliste on melko rauhallinen. Koska kielen piilomaskuliinisuuskään ei ole asia joka ponnahtaa heti halusin myös tässä katsojan saavan rauhallisen tunnelman julisteesta ja ehkä vasta tarkemmin katseltuaan ymmärtävän viestin.

Kuva 17

Valmis juliste piilomaskuliinisuudesta
Suomalaisessa yhteiskunnassa.

HÄÄN

*hän =
finnish gender
neutral personal
pronoun

“ THERE IT COMES

**“ PLASTIC
CUP! ”**

Modern
day
horror
story

Juliste 2.

Suomalaisten riittämättömät ilmastoteot

Toinen juliste on myös alunperin toteutettu Puolassa ollessani Lech Majewskin opissa. Myös tämä juliste on toteutettu aikaisemmin mainitsemani ”Sugar is good for you”-teemaan perustuen. (Kuva 18). Tässä halusin käsitellä suomalaisen yhteiskunnan näennäistä ekologisuutta varsinkin sosiaalisessa mediassa.

Vaikka monet suomalaiset äänekkäästi puhuvat ekologisuuden ja ilmaston pelastamisen puolesta, näkyy konkreettinen toiminta kuitenkin melko vähäisenä tilastoissa. Esimerkiksi lentämisestä on tullut yksi merkittävimmistä suomalaisten ilmastoasuttavasta toiminnasta, vaikka on hyvin tiedossa, että se kuormittaa valtavasti ympäristöä. Nykyiseksi trendiksi onkin tullut esimerkiksi sosiaalisessa mediassa omien ekologisten valintojen korostaminen. Halusin julisteessa pohtia, mikä on suomalaisen ”ympäristötietoisien” ihmisen pahin painajainen. Ulkomaan matkojen sijaan nykyajan tiedostavan ihmisen on helpompi Tämä on varmasti epämediaseksikäs muovimuki bileissä.

Kuva 18

Puolassa Lech Majewskin opetuksessa toteutettu ensimmäinen versio julisteesta

Lopputulos

Ideatasolla uusi versio julisteesta ei eroa ensimmäisestä juuri lainkaan. Halusin kuitenkin toteuttaa julisteen uudestaan lisäämällä siihen uusia visuaalisia elementtejä ja tehdä esimerkiksi typografiasta omaa silmääni enemmän miellyttävän. Päätin myös tässä jättää tekstit englanniksi, sillä aihe on kuitenkin universaali ilmiö varsinkin länsimaissa.

Leikkaa ja liimaa tekniikka on ollut graafisten suunnittelijoiden keino yhdistää erilaisista elementeistä kokonaan uusi kuva jo kauan ennen tietokoneiden syntyä. Koen myös itselleni erittäin läheiseksi eri tekstuurien ja kuvien rohkean yhdistelyn. Tämän vuoksi päätin lisätä julisteeseen käsin tehdyn näköistä jälkeä ja vastapainoksi selkeästi tietokoneella toteutettuja elementtejä.

Ellen Lupton, How posters work 2015, 106

Puolassa tekemäni versiossa väritys on hyvin pehmeää ja luo kontrastia muuten hyvin ronskiin kuvitusjälkeen. Sain esimerkiksi kommentin, että juliste on enemmänkin söpö kuin pelottava. Ajatukseni tässä versiossa olikin luoda tunnelma, jossa muovimuki todellakin olisi pelottava ja suomalaisen ympäristötietoisien suurin kauhu.

Kuva 21

Valmis versio modernin suomalaisen painajaisesta

Juliste 3.

Suomalaisten mielialalääkkeiden käyttö

Kolmanneksi julisteen aiheeksi päätin valita mielialalääkkeiden käytön Suomessa. Kelan tilastojen mukaan vuonna 2017 yli 400 000 suomalaista syö mielialalääkkeitä. (Yle uutiset, 2017) Vaikka mielialalääkkeet ovat tärkeitä pitämään sairastavan ihmisen siinä kunnossa, että hän pystyy toimimaan elämässään. Sitä on kuitenkin vaikea käsittää, miten lääkkeitä syötetään ihmisille ilman mitään muuta apua. Tämä on mielestäni ongelma erityisesti Suomessa. Terapiaan hakeutuminen on tehty melkoisen vaikeaksi ja lääkkeet ovat joillekin halvempi ja mukavampi ratkaisu.

Tähän aiheeseen minulle tuli heti mieleen suomalaisten rakastama murtomaahiihto. Hiihtämisellä kuvataan monesti suomalaisten sisua ja tahtoa mennä eteenpäin elämässä. Antti Tuiskun kappaleessa ”Mä hiihdän” (2017) lauletaan seuraavasti:

**”Jos nyt jaksan viel tän yhden mäen yli /
onks sen jälkeen uusi mäki /
Onks sen jälkeen vielä mäki?”**

Myös Eino Leino runoilee hiihdon tematiikasta vuonna 1901:

**Ja hyvä on hiihtäjän hiihdellä, /
kun riemu on rinnassansa, /
kun toivo säihkyvi soihtuna yöss’ - /
mut käypä se laatuun hiihtää myös /
hiki otsalla, suurissa suruissa /
ja kuolema kupeellansa.**

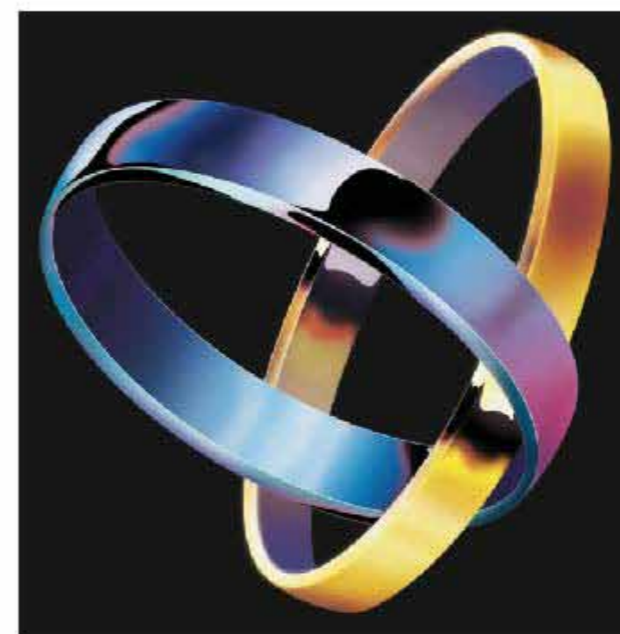
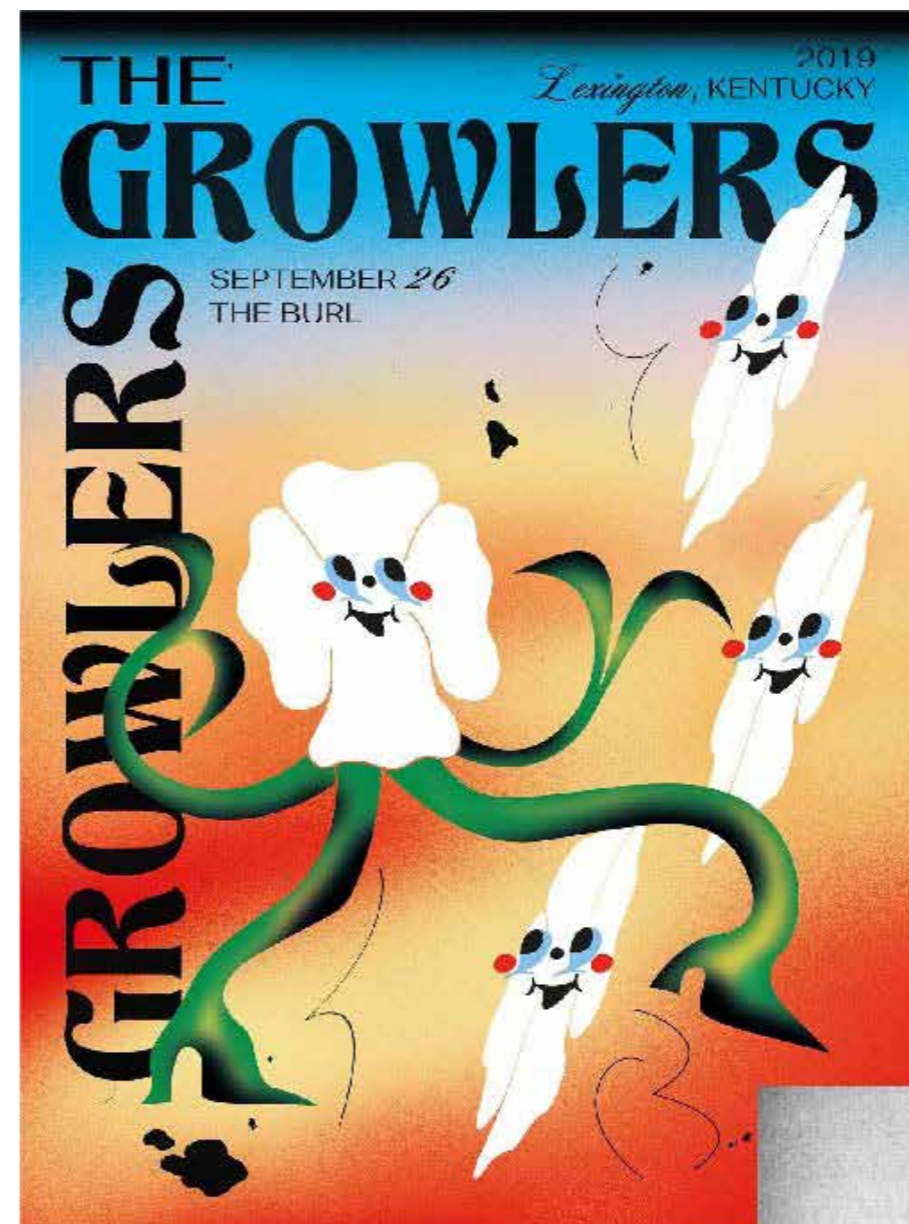
Näistä kahdesta esimerkistä voi päätellä, että hiihto on tunnettu ja rakas kielikuva suomalaisille historiassa, mutta myös tämän päivän populaarikulttuurissa.

Halusin ottaa tämän mielikuvan ja lisätä siihen suksivoiteen. Suksivoide on hiihtämisestä avittavaa voidetta, jonka tarkoitus on joko liukastaa tai jarrutella hiihtäjää olosuhteista riippuen. Suksivoide auttaa parhaassa tapauksessa hiihtäjää suoriutumaan maaliin tehokkaammin, mutta se ei yksinään voi suksia puskea maaliin asti, siihen tarvitaan hiihtäjän omaa lihasvoimaa. Tällä halusinkin kuvata esimerkiksi psykoterapian tärkeyttä mielenterveyskuntoutujilla. Tämä suksivoide onkin alluusio valtavaan mielialalääkemäärään, jolla ei kuitenkaan voida saada suomalaisia kohti parempaa mielenterveyttä.

Toteutus

Halusin lähestyä tämän julisteen toteutusta hieman erilaisella tavalla kuin kahta muuta julistetta. Yleensä hiihtoa kuvataan käyttäen vintage tyyppistä perinteistä kuvallista ilmaisua. Halusinkin tässä julisteesta tehdä suksirasvaparkista kylmän ja modernin näköisen vastapainoksi näille perinteisille hiihtokuvastoille. Perustelin tämän julisteen ulkoasun sillä, että halusin opinnäytetyössäni testata myös sitä, miten puolalainen tyyli voi olla hyvinkin modernin näköistä eikä sen aina tarvitse olla ”keskeneräisen näköinen”. Lisäksi halusin itsekin kokeilla joitain uutta omassa työskentelyssäni.

Olen jo pitkään ihailut puolalaisen graafisen suunnittelijan Natalia Pawlakin töitä (Kuva 18 vasemmalla yläreunalla). Hänen tyyliinsä edustaa mielestäni upeasti nykyajan puolalaista graafista suunnittelua. Kuten aikaisemminkin olen maininnut, puolalaisessa suunnittelussa on todella tärkeää, että oma taiteellinen tyyli näkyy työssä. Pawlakilla onkin selkeästi oma vahva tyyli, jota hän toteuttaa mielenkiintoisissa julisteissaan.

Kuva 18

Ensimmäinen moodboard julisteesta ja sen elementeistä

Kuva 19

Lopullinen juliste suomalaisten mielialalääkkeiden käytöstä.

Lopputulos

Lopputulos on yksinkertainen. Julisteen asetteleminen on julisteille hyvin tyyppilliseen tyyliin sommiteltu. Perinteinen keino julisteen asetelussa on, että yksi iso elementti ollaan keskitetty keskelle julistetta, mutta jotta siihen saataisiin liikettä ja mielenkiintoa, elementtiä kallistetaan hieman diagonaalisesti. Myös tässä julisteessa purkki on aseteltu todella isokokoisena keskelle julistetta ja käännetty sitä hieman, jotta kuvasta tulisi mielenkiintoisempi. Ellen Lupton, *How posters work* (2015, 74)

Tuskailin tekovaiheessa paljon siitä, mihin sijoittaisin hiihtäjän. Alussa minulla oli visio siitä, että hiihtäjä olisi toteutettu jollain eri tekniikalla julisteeseen, mutta en saanut tätä toimimaan. Keskustelin siskoni kanssa ja hän ehdotti laittamaan hiihtäjän hiihtämään purkin kiiltävää pintaa pitkin. Tämä olikin mielestäni erittäin hyvä idea ja lähdin toteuttamaan pientä hiihtäjää hiihtämässä purkin valosta muodostuneita uria pitkin. Tämä ratkaisu osoittautui hyväksi ja mielestäni epärealistiset mittasuhteet tekevät julisteeseen enemmän kiinnostavuutta. Halusin käyttää julisteessa käsin kirjoitettua tyylistä typografiaa, sillä se luo kontrastia kuvitukseen. Mielestäni oli, että teksti muistuttaisi kaunokirjoitusta johon voisi törmätä vaikkapa vanhoissa kirjeissä.

Keskustelin luokkatovereideni kanssa ja heidän mielestään juliste eroaa hieman muista töistäni yleisesti, mutta siitä kuitenkin tunnistaa oman henkilökohtaisen tyylini. Mielestäni julisteen kuvitus onkin onnistunut. Täytyy kuitenkin mainita, että olisin halunnut, että ajatukseni suksivoiteen ja mielialalääkkeiden yhteydestä olisi vielä tähdentynyt enemmän.

*Se leviää miestä ladulla
kuin itsestään*

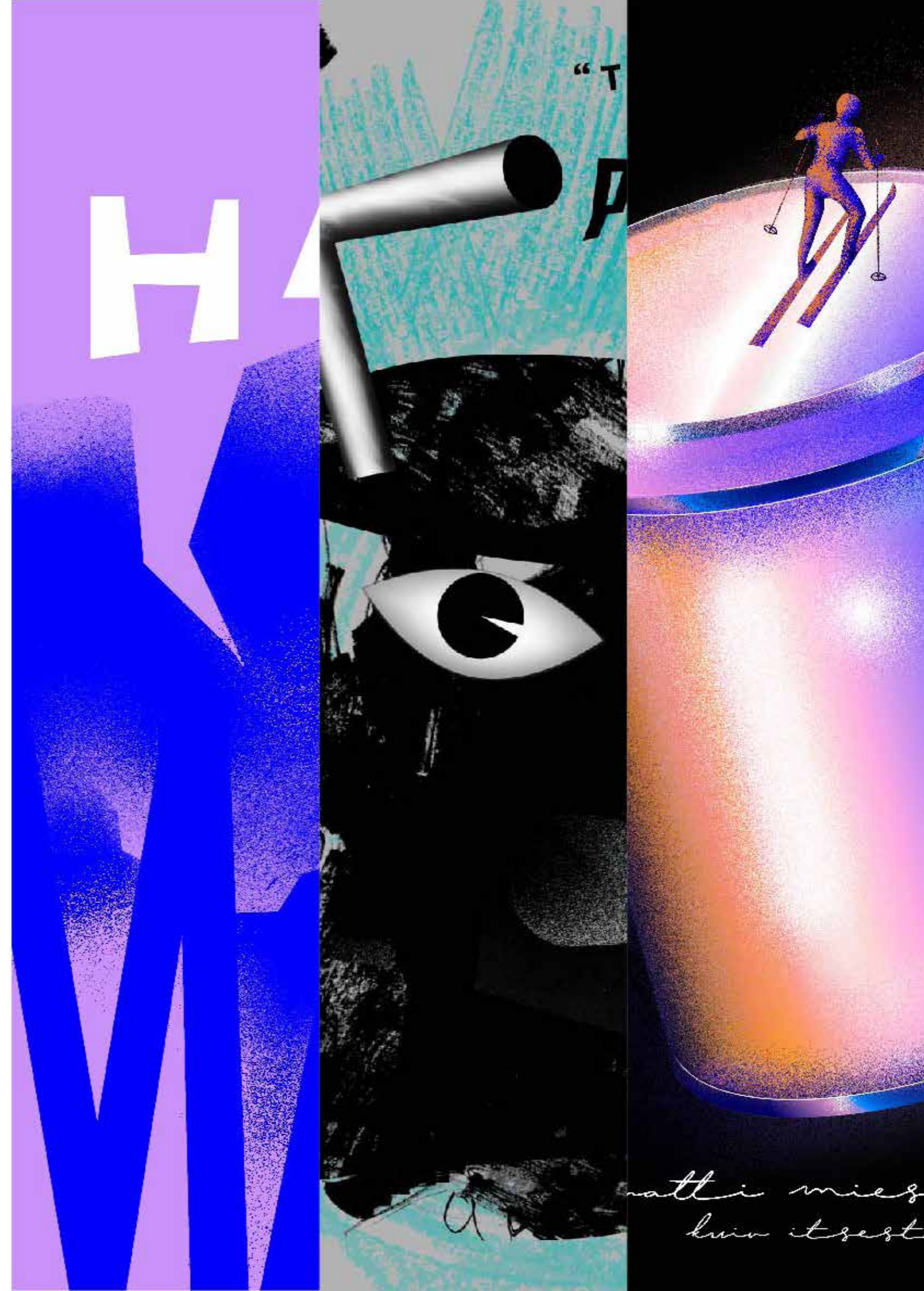
8. Yhteenveto ja oma arvio

Opinnäytetyössäni käydyistä esimerkeistä ja kaikista niistä lukuisista muista tutkimistani julisteista voi todella huomata, miten kommunistisen ajanjakson vaikutus on ollut valtava Puolan kansallidentiteettiin ja luonnollisesti myös maan julistetaiteeseen. Puolalainen julistetaide on hyvä esimerkki siitä, miten kuvallisella ilmaisulla voidaan ilmaista asia niin, että vain juuri sille tarkoitettu kohderyhmä ymmärtää piiloviestin julisteen takana. Se on täydellinen esimerkki siitä, mitä juliste on kiteytettynä. Viestin viemistä eteenpäin.

Puolalainen julistetaide on kiinnostanut minua jo pitkään ja koen aiheen itselleni tärkeäksi. Tämän takia opinnäytetyön tekeminen oli todella mielenkiintoinen prosessi. Haasteeksi pelkäsin, että aiheesta ei löytyisi tarpeeksi kirjallisuutta suomen tai englannin kielellä. Kuitenkin tämä pelko osoittautui turhaksi, sillä tietoa löytyi paljon. Opinnäytetyöni rajaus olisi voinut olla hieman tarkempi, sillä koin, että joitakin asioita olisi voinut ottaa tarkempaan käsittelyyn. Halusin keskittyä tarkimmin kommunismin ajan julistehistoriaan ja ”Polish School of Poster -tyylisuuntaukseen”. Tämän avulla minulla oli mahdollisuus ymmärtää laajemmin Puolan julistesuunnittelun lähtökohtia. Ilman tietämystä historiasta on vaikeaa lähteä tutkimaan esimerkiksi nykypäivän Puolan julistetaidetta ja tehdä sen pohjalta mitään päätelmiä. Puolan julistetaiteen nykyaika ja tulevaisuus jäivätkin vain pieneksi pintaraapaisuksi. Opinnäytetyön prosessin alussa mielessäni oli myös tutkia myös Suomalaista julistesuunnittelua ja vertailla sitä puolalaiseen. Tämä idea kuitenkin jäi nopeasti taakse huomattuani kuinka paljon tutkimustyötä se vaatisi. Jätinkin suomalaisen julistesuunnittelun vain yhteen pieneen lukuun.

Opinnäytetyöni pääasiallisena tarkoituksena oli saada inspiraatiota omaan julistesuunnitteluuni ja tässä onnistuin mielestäni hyvin. Toiminnallisessa osassa minulla oli selkeänä teemat, joista julisteet halusin toteuttaa. Nämä kolme julistetta näyttävät paremmin itsenäisinä kokonaisuuksina kuin yhdessä. Päämääränäni ei toisaalta ollutkaan toteuttaa yhtenäistä sarjaa, vaan tutkia julistetta kolmella eri tavalla. Olen julisteiden lopputuloksiin tyytyväinen.

Yhteenvetona voisin sanoa, että ymmärrän miksi puolalaista julistetaidetta ihailaan edelleenkin ympäri maailmaa. Opinnäytetyöni myötä intohimoni julistesuunnitteluun kasvoi entisestään ja koin saavani valtavasti uutta inspiraatiota omaan suunnitteluuni.

Lähteet

Austoni, Andrea Smashing magazine, 2010.
<https://www.smashingmagazine.com/2010/01/the-legacy-of-polish-poster-design/>

Culture.pl, Puolan kansallinen kulttuurisivusto. 2011.
<https://culture.pl/en/event/polish-cold-war-neon-cold-war-typography-and-design>

Dydo, Krzysztof 1996. Polish Film Poster. Krakova: Krzysztof Dydo

Dydo, Natalia 2018.
<https://blog.inyourpocket.com/poland/2018/09/the-power-of-polish-posters-franciszek-starowieyski/>

Folga-Januszewska, Dorota & Kurpik Maria & Majewski Lech 2018.
Art of Polish Poster. Lesko: BOSZ Szymanik i wspolnicy sp. jawna

George, Cassidy, Sleek Maganzine. 2018.
<https://www.sleek-mag.com/article/polish-poster-design/> (luettu: 3.3.2020)

Heinonen, Yrjö Taide, kokemus ja maailma 2014. Turku: Utukirjat

Jyväskylän yliopiston avoin oppimismateriaali
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/semioottinen-analyysi> (luettu: 1.4.2020)

Kröger, Tanja Yle uutiset, 2018.
<https://yle.fi/uutiset/3-10506161> (luettu: 14.3.2020)

Leino, Eino Hyvä on hiihtäjän hiihdellä 1901.
<http://runosto.net/eino-leino/hiihtajan-virsia/hyva-on-hiihtajan-hiihdella/>
(luettu: 14.3.2020)

Lupton, Ellen 2015. How posters work. New York USA: Cooper Hewitt

Mansikka, Ossi Nyt.fi 2019.
<https://www.hs.fi/nyt/art-2000006000853.html> (luettu 14.3.2020)

MoMA:n lehdistöjulkaisu 2009.
<https://www.moma.org/calendar/exhibitions/955> (luettu 15.2.2019)

Niemistö, Elina 70x100 – Keskusteluja suomalaisesta julisteesta. 2014. Espoo: Elina Niemistö

Poster.pl Puolalaisen julistetaiteen nettisivut:
<https://www.poster.pl/> (luettu 23.3.2020)

Schneider, Frederick. Reflecting the Soul of a Nation: Polish Poster Art, 2015.
<https://www.illustrationhistory.org/essays/reflecting-the-soul-of-a-nation-polish-poster-art> (luettu: 23.3.2020)

Sural, Agnieszka Puolan kansallinen kulttuurisivusto, 2015.
<https://culture.pl/en/article/18-most-important-polish-graphic-designers-of-the-20th-century> (luettu: 23.3.2020)

The Finland Promotion Board, 2019
<https://finland.fi/han/> (luettu: 14.3.2020)

Tieteen termipankki, 2016
<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:diskurssianalyysi> (luettu: 1.4.2020)

Tuisku Antti Mä hiihdän 2017. Anatude
<https://genius.com/Antti-tuisku-ma-hiihdan-lyrics> (luettu: 20.2.2020)
Wikipedia
https://en.wikipedia.org/wiki/Polish_School_of_Posters (luettu: 26.3.2020)

Kuvalähteet:

Kuva 1

Pagowski, Andrzej circus poster 1979.

[verkkosivu] <https://www.illustrationhistory.org/essays/reflecting-the-soul-of-a-nation-polish-poster-art>

Kuva 2

Swierzy, Waldemar Midnight cowboy. 1973.

[verkkosivu] <https://www.amazon.com/Midnight-Cowboy-Polish-Movie-Poster/dp/B01IUCFRNO>

Kuva 3

Hoffman, Dustin & Jon Voight & Sylvia Miles Midnight cowboy. 1969.

<https://www.bukowskis.com/fi/lots/1084095-a-movie-poster-for-midnight-cowboy-1960-70s>

Kuva 4

Jan Lenica , Wozzeck. 1964.

Kuva 5

Starowieyski, Franciszek, Lulu

<http://www.hieronymusobjects.com/lulu-opera-by-alban-berg-franciszek-starowieyski-2>

Kuva 6

Sarneck, Tomasz. Solidarity. High Noon: 4th June 1989 1989.

<https://fi.pinterest.com/pin/804244445938194803/>

Kuva 7

Jonca, Miclal. Wraki. 2013.

<https://www.etsy.com/dk-en/listing/192929446/wrecks-theatrical-play-poster-fine>

Kuva 8

Bajtlik, Jan "Get your shit together" 2011.

<http://jan-bajtlik.squarespace.com/wez-si-do-kupy>

Kuvat 9-11

pogotowie_graficzne Instagram-tili.

https://www.instagram.com/pogotowie_graficzne/?hl=fi

Kuva 13

Linko, Linda, tapahtumajuliste

<https://agentpekka.com/artist/linda-linko/red-bull-music-academy-daphni/>

Kuva 14

Bruun, Erik 1955

<https://bruundesign.com/fi/verkkokauppa/mainosjulisteet-1955/pohjois-suomen-matkailujuliste-50-luku/>

Kuva 15

Moodboardin kuvat eriteltyinä:

Etienne Chaize. Chrome Experiments.

<https://fi.pinterest.com/pin/97953360622616164/>

Pawlak, Natalia. event poster.

<https://www.creativereview.co.uk/natalia-pawlak-designer/>

hiihtäjä: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Martin_Matsbo.jpg

suksivoide: <http://salmelankartano.fi/halsuan-salmela/julius-salmelan-keksija/>

Muut opinnäytetyössä esiintyneet kuvat:

Veera Kemppainen 2019, 2020